

07.01.2025 ж № Z00056

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА
ЗАМАНАУИ ТҮРДЕ БАҒЫТ-БАҒДАР БЕРУ
САРСЕНБАЕВА ЖҰПАР ЕСҚАЛИҚЫЗЫ
Қызылорда қаласы
«Baiterek school» жеке мектебінің жанындағы облыстық
„DARYNDY,, балаларға арналған мектеп-интернаттың
бастауыш сынып мұғалімі

Бүгінгі таңда ақпараттық-коммуникативтік технологияларды кез келген сабақта пайдаланудың маңызы өте зор. Оқушылардың өз бетінше білім алуына, ізденуіне көп мән берілуі тиіс. Оларды білім алуымен қатар ізденімпаз, тапқыр, ой-өрісі жоғары дамыған, өз ойын, пікірін ашық білдіретін, жаңашыл, креативті, заман талабына адамгершілігі мол тұлға етіп тәрбиелеу керек. Бүгінгі заман талабы – қоғамның дамуымен бірге болашақ жастарды жаңашылдыққа, ізденімпаздыққа, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу.

Осы аталғандарды іске асыру үшін кез келген сабақта инновациялық технологияларды құзыреттілігін арттырып, тиімді пайдалану маңызды болмақ.

Инновацияны тиімді пайдаланатын ұстаз – қабілетті, жан-жақты шәкірт тәрбиелей алады. Шәкіртті қарапайым бала деп емес, жеке тұлға ретінде дамыту қажет. Әр ұстаз оқу тәрбие жұмысына шығармашылықпен қарап, жаңа заман талабына сай, осы технологиялардың мазмұнына сай, сабақты түрлендіру мақсатында оқытудың түрлі әдістерін пайдаланса, игі нәтижеге жетері сөзсіз. Қоғамымыз өте тез, шапшаңдықпен қарқындай дамып отырған мына заманда халық ағарту саласының қызметкерлеріне түсер салмақтың жеңіл болмасы да анық. Заман талабы мен уақыт көшінеілесу ұстаздар қауымына үлкен сын.

Ғаламтордың алдында қызығушылықпен отырған бала, уақытын босқа өткізіп отырғанын білмей, өзін-өзі басқара алмай отырғанында, терең салмақ жатыр.

Ал, ұстаздың міндеті әлеуметтік желіге қызығып отырған баланың назарын оқуға аудару. Иә, өте ауыр да, күрделі міндет.

Ұстаз қай заманда да төзімділік танытып, қиындықты жеңе білген.

«Шәкірт тәрбиелесең, болашағың тұнық» деген сөз бар халықта.

Қазіргі алдымызда отырған шәкірт компьютерді жақсы меңгеріп, бағдарлама мен ойындардың мыңдаған түрлерін жетік біледі. Оларды оңайшылықпен оқытамыз деген әрекетіміз бекершілік екендігіне сабақ өткізген сайын көзім жете түскендей. Шешімді, қорытындыны баланыңөзіне қалдырғанда, олардың ойларын тыңдап, таңқаласың!

Таңқаласың, бірақ сол таң- даныс саған күш-қуат береді, жігерлендіріп, шәкірттің талабына сай жұмыс жасау қажеттігін түсініп, өзіңнен-өзің жаңа жолдар іздеуге талпынасың. Сол жолдардың бірі де бірегейі бағалау.

Оқушыларды сабаққа ынталандыру мақсатында өзара бағалау мен өзін-өзі бағалауға қосылдыру. Бағалау түрлерін енгізу – оқушылардың өзіне деген сенімділігін, өзгеге деген шынайы көзқарасын қалыптастырады.

Оқу үрдісінде бағалау түрлерін қолдану, білім сапасы, таным мен оқу үдерісінің дамуына ықпал етеді. Оқушылар бағалау кезінде өздерінің қате жіберіп қоюлары мүмкін екенін түсінеді және мұндай жағдай ұят емес, керісінше одан сабақ алу керек деп қарастырады. Бағалау түрлері үнемі іске асқан жағдайда, оқушы табыс-қа қол жеткізуге ұмтылады, өзгенің пікірін қабылдауды үйренеді, менсінбеушілікті тастап, керісінше өзгенің пікірін құрметтеуді үйренеді. Оқушы өзін-өзі бағалау кезінде оқыту дә-лелдемелерін жинайды, олардың мағыналарын өзінше түсіндіреді.

Өз жұмыстарын салыстырады және талдайды. Топтағы өз жұмыстарына ынтымақтаса отырып, түзетулер енгізеді, жаңа мақсаттар қояды. Өзін-өзі бағалау кезінде ағаттықтарды жоюға, мақсатқа қол жеткізуге тырысады. Жұмыс барысында өз ойын, өз пікірін білдіреді.

Мұғалімдер бағалау түрлерін оқыту тәжірибесінде күнделікті қолданады. Ал оқушының өз-өзіне, басқаға, топқа баға беруі өте маңызды, себебі оқыту тәсілдерін жақсартуды емес, оқушыларды өзінің оқуына анағұрлым тиімді тартылуына мүмкіндік береді, дамытады.

Біз осы уақытқа дейін мұғалімнің жауап алу әдістерін жақсарту жолдарымен қоятын бағасына басты назар аудардық. Егер де біз балаларды өзінің оқуына тартқымыз келсе, біз ең алдымен баланың өзіндік ойын айтуға, өзіндік пікірін қалыптастыруға көп көңіл бөлуіміз қажет.

Мұғалімдер оқушылардың бірқатар көрсеткіштер бойынша алғажылжуын бағалау үшін, сабақтарда бағалау түрлерін қолданды.

Бағалау түрлерін сабақ үрдісінде пайдалануда қандай қиындықтар, қандай нәтиже бергендігін апта сайын кездесіп, талқылап отырды. Сонымен қатар, мектебімізде әкімшілік тарапынан арнайы топ құрылып, топ мүшелері әр мұғалімнің бағалау түрлерін қалай, қай дәрежеде қолданып жатқанына сараптама жасады және маңыздылығына тоқталды.

Сараптама барысында бағалау критерийлерін құруда және түсіндіруде әлі де қиыншылықтардың кездесіп жатқаны туралы айтылды. Оқушытабысқа қол жеткізу үшін, әлі де уақыттың аздығы қол байлау болуда. Топ мүшелері мұғалімдердің жеткен жетістіктері мен кемшіліктерін анықтап, қалай жақсартуға болатындығын қарастырды.

Қазіргі таңда Қазақстанда білім беру жүйесін дамытуға баса көңіл бөліп отыр. Білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың басым бағыты өскелең ұрпақты тәрбиелеу жүйесін дамыту.

Қазақстан Республикасының білім беру стандартында білім берудің басты міндеті логикалық ойлауды дамыту болып табылатындығы атап айтылған.

Логика дегеніміз – ойлауды дұрыс құрудың заңдары мен формалары, ережелері туралы философиялық ғылым. Ойлау – шындықтың санада бейнеленуі. Ол біріншіден – дүниетанудың нәтижесі болса, екін- шіден – дүниені тереңірек, толығырақ танып – білудің құралы.

Оқушыларды логикалық ойлауға үйретуді, сол арқылы ой-өрісін кеңейтуді, информатикалық тілде сөйлетуді, ұқып- тылыққа баулуды мақсат еткен әрбір мұғалім қызықты тапсырмалар арқылы оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыру, логикалық есептерді тиімді тәсілдермен шешу жолдарын үйрету проблемасын қояды. Логикалық тапсырмалар оқушының жас ерекшелігін ескере отырып құрастырылады да, теориялық білімдерін кеңейтіп, оны практикада қолданылуына ықпал етеді. Оқушылардың логикалық ойлауға үйренуі және логикалық ойлауының дамуы олардың өздігінен ізденіп жұмыс жасауына жол ашады. Логикалық тапсырмалар оқушының интеллектуалдық деңгейін көтеретін болғандықтан әр сабақта тапсырмаларды түрлендіріп, қызықтырып қолдану көзделеді.

Бұл оқушылардың жеке тұлғасын, рухани әлемін, ынтасы мен қабілетін дамыту, оқушылардың өз күшіне сенімін арттыру, шығармашылық қабілетін дамыту мәселесін шешуге көмектеседі. Оқушылармен ойындар, ауызша есептер, шығарма- шылық тапсырмалар жүргізіп, олардың ойша болжай білу, тапқырлығы мен аңғарымпаз- дығын байқауға болады. Аңғарымпаздық оқушының өз білімін пайдалана білуінің көрсеткіші.

Қазіргі кезде біздің қоғамымыз дамудың жаңа кезеңіне көшіп келеді, бұл кезең ақпараттық кезең, яғни компьютерлік техника мен оған байланысты барлық ақпараттық-коммуника- тивтік технологиялар педагогтар қызметінің барлық салаларына кірігіп, оның табиғи ортасына айналып отыр. «Білім берудегі ақпараттық-коммуникативтік технологиялар» ұғымы

«оқытудың жаңа инновациялық технологиялары», «қазіргі ақпараттық оқыту технология- лары», «компьютерлік оқыту технологиялары» және т.б., тіркестермен тығыз байланысты.

Инновациялық технология электрондық есептеуіш техникасымен жұмыс істеуге, оқу барысында компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны қолдануға, интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. Ақпараттық әдістемелік материалдар коммуникативтік байланыс құралдарын пайдалану арқылы білім беруді жетілдіруді көздейді.

Жедел дамып отырған ғылыми – техникалық прогресс қоғам өмірінің барлық салаларын ақпараттандырудың ғаламдық процесінің негізіне айналды. Ақпараттық технологиялық дамуға және оның қарқынына экономиканың жағдайы, адамдардың тұрмыс деңгейі, ұлттық қауіпсіздік, бүкіл дүниежүзілік қауымдастықтағы мем- лекеттің рөлі тәуелді болады.

Заман ағымына қарай ақпараттық технологияларды қолдану айтарлықтай нәтижелер бе- руде. Кез келген сабақта электрондық оқулықты пайдалану оқушылардың танымдық белсен- ділігін арттырып қана қоймай, логикалық ойлау жүйесін қалыптастыруға, шығармашылық- пен еңбек етуіне жағдай жасайды.

Инновациялық технологияны бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі сабақтастыққа қолдану негізгі мәнге ие болып отыр.

Инновациялық технологияны пайдалану жөніндегі қызметтің мақсаты:

- үйренушінің шығармашылық әлеуметін дамыту;
- коммуникативтік әрекеттерге қабілетті болуды қамту;
- сараптамалық – зерттеу қызметі дағдыларын қалыптастыру;
- оқу қызметі мәдениетін дамыту;
- оқу-тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерін жеделдету, оның тиімділігі мен сапасын арттыру.

Ақпараттық мәдениетті, сауатты адам – ақпараттың қажет кезін сезіну, оны тауып алуға, бағалауға және тиімді қолдануға қабілетті, ақпарат сақталатын дәстүрлі және автоматтан- дырылған құралдарын пайдалана білуі керек.

Қазіргі білім жүйесінің ерекшелігі – тек біліммен қаруландырып қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, үздіксіз өз бетінше өрлеуіне қажеттілік тудыру. Қорытындысында білім беру – адамға үздіксіз оқуға, білім алуға жан-жақты білім қызметін ұсынатын әлеу- меттік институт болуыкерек.

Білім беруді ақпараттандыру – жаңа технологияны пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асырады. Педагогикалық технология – мұғалімнің кәсіби қызметін жаңартушы және сатыланып жоспарланған нәтижеге жетуге мүм- кіндік беретін іс-әрекеттер жиынтығы. Педагогикалық технологиядағы басты міндет – оқушының оқу- танымдық әрекетін жандандыра отырып, алға қойған мақсатқа толықтай жету. Ал бұдан педагогикалық технологияның тиімділігі шығады.

Оқыту үрдісінде технологияны қолдану мұғалім мен оқушы қарым- қатынасының бұрынғы қалыптасқан жүйесін, олардың іс-әрекеттерінің мазмұнын, құрылымын үлкен өзгерістерге ұшыратады.

Қалыпты білім беру жүйесінде мұғалім – оқушы – оқулық түрінде құрылған үш жақты байланыс бұзылып, мұға- лім – оқушы – компьютер – оқулық жүйесі пайда болды. Мұндай жүйеде білім беру оқыту процесінде компьютерді қолдану білім мен біліктілікке қоятын талаптарды қайта қарап, же- тілдіріп, жүйелеуді талап етеді.

Ақпараттандыруда технологияның негізгі бағыты ХХІ ға- сырдың талаптарына сәйкес қоғамды дамытудың жоғары тиімділіктітехнологияларына сүйенген жаңа білім стратегиясына көшу болыптабылады. Осыған сәйкес қазіргі білім жүйе- сінің ерекшеліктеріне – оның іргелілігі, алдын алу сипаты және оларға қол жеткізу мүмкін- діктері жатады.

Оқу процесінде қолданылатын технологиялық құралдарын орналастырудың бірнеше жолдары бар. Ең перспективтісі және мазмұндысы жіктелу критерийі ретінде тағайындау болатын жол құрылымдық элементтері болып табылады. Ақпараттық технология құрал- дарын меңгеру, жаңа элементтің енгізілуінің негізінде адам қызметінің өзгеруі сияқты мәселелер көп уақыттан бері психологтарды қызықтыруда.

1937 ж. Л.С.Выготский былай деп жазған: «Адамның өмір сүру процесіне құралдың ендірілуі осы құралды қолдану және басқарумен байланысты көптеген жаңа қызметтерді өмірге әкеледі, осы құрал орындай алатын көп жай процестерді керек емес қылады, психикалық процестер және олардың ұзақтылығын, интенсивтілігін, жүйелілігін өзгертіп, бір қызметті екінші қызметпен ауыстырады, қысқаша айтқанда, бүкіл өмір сүру құрылымын өзгертеді». Қазіргі таңда білім саласы қызметкерлерінің алдындатұрған басты мақсат – жана технологиялар арқылы білім мазмұнын жаңарту. Технологиямен жұмыс жүргізу 4 саты арқылы іске асады.

Бұл технологияның мақсатын төмендегі сызбадан көре аласыздар.

Жаңа ақпараттық технологиялар дегеніміз – білім беру ісінде ақпараттарды даярлап, оны білім алушыға беру процесі. Бұл процесті іске асырудан негізгі құрал компьютер болып табылады. Компьютер – білім беру ісіндегі бұрын шешімін таппай келген жаңа, тың дидактикалық мүмкіндіктерді шешуге мүмкіндік беретін зор құрал. Бірақ әлі күнге дейін бізосы зор құралдың шексіз мүмкіндіктерінің оннан бірін де пайдалана алмай отырмыз.

Информатика сабақтарында логикалық тапсырмаларды көптеп қолданудың нәтижесінде оқушылар информатика сабағын асыға күтіп, барлық ынтасымен дайындалатынын байқаймыз.

Ақпараттық есептердің қиындығынан қорықпай, қызықты есептер көп екендігіне сеніп, сабақты басқа – логикалық ойлау қырынан тануға көмек береді. Логикалық тапсырмаларды біртіндеп қиындату және оқытылатын тақырыпқа сәйкестендіру де қажет.

Логикалық ойлау дегеніміз – логика заңдылықтарын пайдалана отырып, ой-пікірлерді тұжырымдарды қолдануға негізделген ойлаудың бір түрі. Баланың логикасын дамыту, ұғымдарын өсіру, оқу-тәрбиелік үрдісіндегі ұдайы жүргізілетін жұмыс. Логикалық ойлаудың ерекшелігі – қорытындылардың қисындылығында, олардың шындыққа сай келуінде. Логикаға түскен құбылыс түсіндіріледі, себептері мен салдарлары қатесіз анықталады.

Қорыта айтқанда, саналы бала білім алуға тырысады, жақсы білім беретін адам, ол – жанашыл ұстаз. Ұстаз мерейін асыру, бұл қажырлы еңбектің нәтижесі. Сабаққа ыждаһаттылықпен дайындалатын оқушы өз пікірін жеткізуге талпыныс жасайды. Сабақта қалыптастырушы бағалауды жүйелі өткізу – жиынтық бағалаудың нәтижелі, сапалы болуының баспалдағы.

Әлеуметтік топтарда, қоғамдық түрлі әлеуметтік орындарда тұлғалармен қарым-қатынас жасауды және әрекет етуді қамтамасыз ететін ана тілін және басқа тілдерді меңгеру – заман талабы. Олай болса, білім алушының тіл құзыреттілігін жетілдіруге критериялды бағалау жүйесінің ықпалы өте зор.

09.01.2024 ж № Z00058

«ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГ» МАМАНДЫҒЫ

СҚАҚОВА БАТИХА БАШАРҚЫЗЫ
Жамбыл облысы Байзақ ауданы Қосыбатыр ауылы
«Қарасу орта мектебі» КММ
әлеуметтік педагогы

Философия, әлеуметтану, психология сияқты әртүрлі ғылымдар және басқа ғылымдардың өкілдері адам мәселелеріне өте үлкен ғылыми қызығушылық танытады. Ғылыми білімнің көптеген салалары мамандарының жемісті бірлескен жұмысы жаңа ғылымдардың, атап айтқанда, әлеуметтік педагогиканың даму сипатында көрініс табады, ол адамды өзінің әлеуметтік болмысын, жеке және қоғамдық қатынастар жүйесіндегі орнын тануға, қоғамдағы өз құқықтары мен міндеттерін дұрыс бағалауға дайындауға бағытталған. .

Қазіргі әлеуметтік-экономикалық жағдайдың бір ғажабы - халықтың көптеген топтары әлеуметтік жағынан осал болып шықты. Сондықтан әлеуметтік педагогиканың міндеттерінің бірі - ересек адамға да, балаға да өзгермелі әлемде бағдарлауға, өмірден өз орнын табуға, бір сөзбен айтқанда, қазіргі әлемдегі әлеуметтенуге көмектесу.

Әлеуметтік педагогиканың мәні адамның әлеуметтік тәрбиесінен және оны әлеуметтік қорғаудан тұрады. Бұл әлеуметтік педагогиканы ғылыми әлеуметтік диагностикаға, әлеуметтік болжауға, әлеуметтік әділеттілік принциптеріне негізделген кәсіби қызмет түрі ретінде дамытуды қажет етеді [3, 156-бет].

"Әлеуметтік педагог" мамандығының пайда болу тарихына тоқталатын болсақ, Ресейде әлеуметтік-педагогикалық қызметті кәсіби түрде жүзеге асыруға дайын мамандарды даярлау мәселелері әзірленді. сонау 1989 жылы. Осылайша КСРО-ның Халыққа білім беру жөніндегі мемлекеттік комитеті КСРО Педагогикалық ғылымдар академиясының жанынан В.Г.Бочарованың жетекшілігімен "Мектеп-шағын аудан" атты уақытша ғылыми-зерттеу ұжымын (ВНИК) құрды. Оның жұмысының нәтижесі "әлеуметтік педагог" жана мамандығының негіздемесі болды.

1990 жылы шілдеде КСРО Мемлекеттік халық ағарту комитетінің алқасы "Әлеуметтік педагогтар институтын енгізу туралы" шешім қабылдады, ал бір ай бұрын (21.06.1990 ж.) "Әлеуметтік педагогика" мамандығын ашу туралы бұйрық шығарылды. жоғары және орта арнаулы оқу орындары". Осы бұйрыққа сәйкес оқу жоспарлары әзірленіп, 1990 жылдың желтоқсанында 1991 жылдың сәуірінде барлық педагогикалық оқу орындарына жіберілді.

КСРО Мемлекеттік білім беру мекемесінің бұйрығымен "Әлеуметтік педагог" біліктілік сипаттамасы бекітілді. 1991 оқу жылының басында еліміздің жоғары оқу орындары бағдарламалық-әдістемелік материалдарды алды.

Ресей Федерациясы Білім министрлігі алқасының 27.10.1993 жылғы "Ресейдегі әлеуметтік-педагогикалық жұмыс тәжірибесі және оның даму перспективалары туралы" шешімі, сондай-ақ Ресей Федерациясы Білім министрлігінің Әдістемелік хаты әлеуметтік педагогтарды даярлау жүйесінің қалыптасуы мен дамуы үшін маңызды болды. 27.02.1995 ж. "Балалармен жүргізілетін әлеуметтік-педагогикалық жұмыс туралы".

Бұл бағыттағы жұмыс тәжірибесі 1995 жылы "Әлеуметтік педагогика" мамандығы бойынша жоғары кәсіптік білім берудің мемлекеттік стандартын енгізуге мүмкіндік берді. Мемлекеттік стандарттың екінші буыны 2000 жылы сәуірде енгізілді. 2005 жылы стандарттардың үшінші буынын енгізуге дайындық аяқталды.

Әлеуметтік педагогтың қызмет саласы – адам, оның мүдделері мен құқықтары. Әлеуметтік педагог халықтың барлық санаттарымен: балалармен, жастармен, ересектермен және қарттармен әртүрлі әлеуметтік-мәдени ортада жұмыс істейді. Ол жеке адамның, отбасының, адамдар тобының нақты өмірлік мәселелерін шешуге қатысады, жеке тұлғаның өзін-өзі дамытуына ықпал етеді, адамдарды өз күштері мен резервтерін дамытуға ынталандырады; отбасына, ата-аналарға оқумен және тәрбиемен байланысты мәселелерді шешуге, әсіресе баланың оқу үлгеріміне, мінез-құлқына және дамуына кері әсерін тигізетін себептерді жоюға көмектесуді ұйымдастырады [1, 9-бет].

Бүгінгі күні "Әлеуметтік педагог" ұғымының көптеген анықтамалары бар, дегенмен, барлық анықтамаларды әртүрлі ғылымдар тұрғысынан жалпылайтын болсақ, онда бұл анықтаманы әлеуметтік педагог диагностика нәтижесінде алынған мәліметтер негізінде әлеуметтік–педагогикалық көмекті дамыта және жүзеге асыра алатын маман деп айтуға болады. балаға және оның ең жақын әлеуметтік ортасына.

Әлеуметтік педагог балаларға, жасөспірімдерге, ересектерге әлеуметтік-педагогикалық көмек көрсете отырып, бірқатар функцияларды орындайды. Бұл функцияларды әлеуметтік педагогтардың баламен және оның ең жақын әлеуметтік ортасымен жұмыс істеу тұрғысынан қарастырайық.

Әлеуметтік педагогтың қызметтері: аналитикалық-диагностикалық, болжамдық, ұйымдастырушылық-коммуникативтік, коррекциялық, үйлестірушілік-ұйымдастырушылық, тәрбиеленушілерге әлеуметтік-педагогикалық қолдау мен көмек көрсету қызметі, күзет-қорғаныс, психотерапиялық, әлеуметтік-профилактикалық, оңалту.

Аналитикалық және диагностикалық функцияны жүзеге асыра отырып, әлеуметтік педагог:

- баланың әлеуметтік микроортасының ерекшеліктерін зерттейді және бағалайды, оған қоршаған ортаның ықтимал әсерін болжайды;

- баланың тұлғалық ерекшеліктері мен қадір-қасиетін, оның "проблемалық өрісін" ашады;

- іс-әрекеттің ерекшеліктерін зерттейді және бағалайды;

- балалардың, жасөспірімдердің орынсыз мінез-құлқының себептерін, олардың отбасыларының әлеуметтік жағдайының нашарлау себептерін анықтайды;

- ерекше дарынды оқушыларды анықтауға ықпал етеді;

- дамуында эмоционалдық және интеллектуалдық ауытқулары бар білім алушыларды анықтайды[2, 415-бет].

Әлеуметтік педагогтың болжамдық қызметі - ол:

- әлеуметтік-педагогикалық жағдайды талдау негізінде оқушының жеке басының тәрбиесі мен даму үдерісін болжайды, оның жеке басының өзін-өзі дамытуы мен өзін-өзі тәрбиелеуіне көмек көрсетеді, оқушының әлеуметтену үдерісіндегі даму болашағын анықтайды.;

- алдыңғы жұмыс нәтижелерін талдау негізінде өзінің әлеуметтік-педагогикалық қызметін жоспарлайды.

Әлеуметтік педагогтың ұйымдастырушылық-коммуникативтік қызметін жүзеге асыруы:

- білім беру іс-әрекетінің субъектілерін - қоғамды, қосымша білім беру ұйымдарын және т.б. қосуға ықпал етеді. өскелең ұрпақты әлеуметтік тәрбиелеу үдерісінде, бірлескен еңбек пен демалыста;

- оған балалар мен жасөспірімдер арасындағы қарым-қатынастың гуманистік жүйесін қалыптастыруға қатысуға, сондай-ақ балалардың, жасөспірімдердің және ересектердің қарым-қатынасына әсер етуге мүмкіндік береді.

Әлеуметтік педагогтың түзету қызметі - ол:

- білім алушыларды (тәрбиеленушілерді) әлеуметтік ортаның келеңсіз әсерінен қорғауға тырысады;

- мектеп оқушыларының өзін-өзі бағалауын түзетеді және оларға жаман әдеттерден арылуға көмектеседі [2, 416-бет].

Үйлестіру-ұйымдастыру қызметін жүзеге асыра отырып, әлеуметтік педагог:

- ашық микроортада балалар мен жасөспірімдердің әлеуметтік маңызды іс-әрекеттерін ұйымдастырады;

- білім алушыларға психологиялық-педагогикалық талаптарды ескере отырып, әр түрлі өндірістік қызмет түрлеріне қатысады;

- ересектердің қатысуымен балалардың ұжымдық шығармашылық іс-әрекетін ұйымдастырады;

- әлеуметтік тәрбиенің барлық субъектілерінің қызметін үйлестіреді;

- әлеуметтік қорғау және көмек көрсету органдарымен өзара әрекеттеседі.

Оқушыларға әлеуметтік-педагогикалық қолдау және көмек көрсету функцияларын жүзеге асыру әлеуметтік педагогты ынталандырады:

- білім алушыға (тәрбиеленушіге) өзін-өзі дамыту, өзін-өзі тану, өзін-өзі бағалау, өзін-өзі бекіту, өзін-өзі ұйымдастыру және өзін-өзі жүзеге асыруда білікті психологиялық-педагогикалық көмек көрсету;

- клиентпен сенімді қарым-қатынас орнату.

Әлеуметтік педагогтың қауіпсіздік және қорғаныс қызметі мынада: ол:

- білім алушылардың (тәрбиеленушілердің) және олардың бірлестіктерінің құқықтары мен мүдделерін қорғауға бағытталған құқықтық нормалардың барлық кешенін қолданады;

- мемлекеттік мәжбүрлеу шараларын қолдануға және балаларға тікелей немесе жанама түрде заңсыз ықпал етуге жол берген адамдардың заңды жауапкершілігін жүзеге асыруға ықпал етеді;

- әлеуметтік қорғау және көмек көрсету органдарымен өзара әрекеттеседі.

Психотерапиялық функцияны жүзеге асыра отырып, әлеуметтік педагог:

- мектеп оқушыларының жағымды эмоционалдық жағдайын қамтамасыз етуге қамқорлық жасайды;

- оларға тұлғааралық қақтығыстарды шешуге, депрессиялық жағдайды жеңілдетуге көмектеседі;

- мектеп оқушыларының жетістікке жету жағдайларын жасауға ықпал етеді.

Әлеуметтік-профилактикалық функцияны жүзеге асыру әлеуметтік педагог деп болжайды:

- балалар мен жасөспірімдердің девиантты (девиантты) мінез-құлқы мен қылмыстық (құқық бұзушылық) мінез-құлқының алдын алу бойынша профилактикалық шаралар жүйесін ұйымдастырады;

- олардың моральдық-құқықтық тұрақтылығының қалыптасуына әсер етеді;

- әлеуметтік "тәуекел" тобындағы отбасылардан шыққан балаларды әлеуметтік сауықтыру шараларының жүйесін ұйымдастырады.

Әлеуметтік педагогтың оңалту қызметі оның әртүрлі себептермен (ауру, мүгедектік, күйзеліс, есірткі қолдану, жыныстық агрессия, бас бостандығынан айыру және т.б.) бас бостандығынан айыру орындарынан, арнаулы мекемелерден оралған адамдарды (ең алдымен кәмелетке толмағандарды) әлеуметтік-педагогикалық оңалту және қолдау шараларының жүйесін ұйымдастыруынан тұрады. , және т.б.) әлеуметтік бейімсіздікке әкелетін әртүрлі қиындықтарды бастан кешіреді [2, 417-бет].

Әлеуметтік педагогтың практикалық қызметі әртүрлі әлеуметтік рөлдерді орындаумен байланысты: балалар мен ересектер арасындағы, отбасы мен әлеуметтік қызметтер арасындағы делдал; кеңесші, дос, сарапшы, психотерапевт, көмекші және т.б. Әр түрлі рөлдерде әрекет ете білу әлеуметтік педагогтың кәсіби құзыреттілігінің деңгейін анықтайды [1, 11 б.].

Осылайша, 1980-1990 жж. әлеуметтік педагогиканың дамуының бастапқы кезеңі болып табылады. Заң жүзінде әлеуметтік педагог лауазымы 1990 жылы КСРО Мемлекеттік білім беру кеңесінің "Әлеуметтік педагогтар институтын енгізу туралы" арнайы шешімімен бекітілді. Әлеуметтік педагогтың негізгі қызметі - баланың дамуына қолайлы жағдай жасау, балалардың құқықтары мен мүдделерін қорғау, баланың отбасымен қарым-қатынасын орнатуға көмектесу, оның табысты әлеуметтенуіне ықпал ету.

Әдебиеттер тізімі

1. Басов Н.Ф. Әлеуметтік педагог: Мамандыққа кіріспе: оқу құралы. студенттерге арналған оқу құралы. жоғары. оқу құралы. мекемелер [Мәтін] / Н.Ф. Басов, В.М. Басова, А.Н. Кравченко. - М.: "Академия" баспа орталығы, 2006. -256 б
2. Мардахаев, Л.В. Әлеуметтік педагогика. Толық курс [Мәтін] Л.В. Мардахаев / Юрайт - Мәскеу, 2011. - 800 б.
3. Мудрик, А.В. Әлеуметтік педагогика [Мәтін] А.В. Мудрик /Академия - Мәскеу, 2009. - 224 б.

Табиғатты көркем еңбек арқылы тану

КУСПАНОВА АЙНАГУЛ
Атырау облысы «Х.Ерғалиев атындағы
№35 мектеп-гимназиясы»КММ
Көркем еңбек пәні мұғалімі

Табиғат әлемі ерекше сұлу, жұмбақ, ғажайып. Әрбір шөптің жүзі, жапырағы, бұтағы қайталанбас, ерекше құпияларды бойына сіңіреді және өзіндік, тек өзіне ғана тән пішінге ие. Осы құпияларға ене білу, табиғаттың сұлулығын сезіну, оны бақылай білу — үлкен бақыт. Балаларды бізді қоршаған табиғаттан өмірдің мәңгілік сұлулығын көре білуге тәрбиелеу ерте балалық шақтан басталуы керек.

"Бала білуге құштарлығын көрсетеді, үлкендер мен құрдастарына сұрақтар қояды, себеп-салдарлық байланыстарға қызығушылық танытады, табиғат құбылыстарына өз бетінше түсініктемелер ойлап табуға тырысады... байқауға, тәжірибе жасауға бейім. Иеленеді өзіңіз туралы, табиғи және әлеуметтік әлем туралы алғашқы біліммен... Жабайы табиғат, жаратылыстану салаларынан қарапайым түсініктерге ие" (ГЭФ стандарты) Экологиялық сананы қалыптастыру әдістер мен әдістерді қолдану арқылы жүзеге асырылады.

балаға экологиялық тұрғыдан дұрыс мінез-құлықты дамытуға мүмкіндік беретін технологиялар:

экологиялық сәйкестендіру әдісінің - өзін қандай да бір табиғи объектімен немесе құбылыспен сәйкестендіру, жануарлардың, өсімдіктердің бейнелеріне "айналу" ойын техникасы, олардың атынан іс-әрекеттер;

экологиялық таза тұлғаның ("Қоян әлемі мен құмырсқа әлемі", "Экологиялық этика", "Қырықаяқ") негізгі сипаттамалары болып табылатын балалардың сенсомоторлық мәдениетін дамытуға және әлеуметтік қасиеттерін қалыптастыруға бағытталған ойын экологиялық тренингін өткізу.", "Қырықаяқ", "Туған күнге сыйлық" т.б.) ;

экологиялық эмпатия әдісі - табиғи объектілерге эмпатия мен эмпатия;

өлең оқумен, музыка тыңдаумен, ән айтумен айналысады

Табиғатпен диалог құру - баланың эмоционалды сферасын, сезімталдығын дамытуға бағытталған әдіс. Диалогтар әр түрлі нұсқада жүзеге асырылады – "құпия" (табиғатпен "бір-бірден") немесе "ашық" (ауызша үндеу), вербальды және вербальды емес (мимика мен жест-ишара, бейнелеу өнері, музыка, би құралдары арқылы).

Табиғатпен қарым—қатынас жасау дағдылары мен дағдыларын жетілдіруге бағытталған тұрақты, жүйелі түрде орындалатын экологиялық жаттығулар.

Табиғи материалдарды қолдана отырып көркем шығармашылық — балаларды табиғатпен, сұлулықпен, жасампаздықпен және шығармашылықпен таныстырудың бір жолы. Табиғи материалдан құрылыс өнімді іс-әрекетке жатады, өйткені белгілі бір өнімді алуға бағытталған. Бала көбінесе табиғи материалмен тәжірибе жасайды, оның қасиеттерімен танысады және бұйымды орындау тәсілдерін таңдағанда оларды ескереді.

Қолөнерді жасай отырып, бала табиғи материалдың табиғи түрін қолданады. Шығарманың сапасы мен мәнерлілігіне табиғи материалдағы шындық объектілеріне немесе ертегі образдарына ұқсастығын байқай білу және осы ұқсастықты қиялын, шығармашылық қиялын, тапқырлығын дамытатын қосымша өңдеу арқылы күшейту арқылы қол жеткізіледі.

Көлемді қолөнер бұйымдарын жасау барысында балалар қолдың, көздің ұсақ моторикасын, кеңістікті бағдарлауды, мақсатқа сай және қабілетті дамытады, табиғат сыйларын ұқыпты пайдалану, еңбекқорлық пен табандылыққа тәрбиелейді.

09.01.2024 ж № Z00060

**Әлеуметтік педагогтың отбасының тәрбиелік
әлеуетін көтеру бойынша қызметі**

ЖАНТАСОВА НУРИПА ҚАЛДЫБАЕВНА
Түркістан облысы Бәйдібек ауданы
«Қ.Бәйменов атындағы ЖББМ» КММ
әлеуметтік педагог

Қоғамдағы барлық оқыту және тәрбиелеу іс — әрекетімен шұғылданатын әлеуметтік институттардың ішінен отбасы тәрбиесінің маңызы зор. Өйткені, балалардың алғашқы өсіп — өнуі, қалыптасуы, әлеуметтік қарым – қатынасы, байланыстары, іс – қимылдар мен мінез – құлық нормаларын меңгеруі отбасынан басталады. Отбасы бізге белгілі баланың адамгершілік, тұлғалық қасиеттерін, жеке қабілеттерін дамытып, белсенділікке, шығармашылыққа, жігерлі, қайратты, адал болуға тәрбиелейді.

Адамзат баланың адам ретінде қалыптасуында тәрбиенің негізгі ата-анадан деп есептегенімен, жүрген ортаның, ағайын-туыстың, жора-жолдастың, жанұяның, ең әуелі туған жердің табиғатына дейін әсер тигізетіні рас. Бұлардың бәрін, ержетіп, азамат болуда ықпал етер шартты жағдайлар деп бағаласаң, көгеріп, көркейіп өскен жастың жанына азық, бойына қуат, өнеге беретін аялы алтын дінгегі — әке-шешесі, ұрпағы отбасының аса құнды ықпалы мен әсерін өмірдегі ешнәрсенің күшімен салыстыруға болмайды. Сондықтан да, мұғалім мен отбасының тығыз қарым – қатынаста болуы міндетті және отбасы мәртебесін биіктетуі шарт.

Ғалымдардың зерттеулеріне қарағанда отбасының мынадай төрт түрлі мәртебесі бар: әлеуметтік – экономикалық, әлеуметтік – психологиялық, әлеуметтік – мәдени, және ситуативтік міндеттер.

Мұғалім отбасы мен жұмыс нысаны барысында – балалар, жастар, ересек адамдар, қарттар жалпы отбасының барлық мүшелерімен жұмыстанады.

Отбасымен жұмыс жасай отырып, оларға: білім алуға, оқуға, психологиялық көмек алуға жәрдем береді.

Сондықтан педагог ата – анамен (отбасы мүшелерімен) мынадай іс – шаралар жүргізеді:

— тәрбиелеуде балалардың жас және жеке ерекшеліктерін ескеруді қаперінде ұстау,

— ата –аналардың тәрбиеде (бала тәрбиесінде) жіберген қателерінің себеп, салдарымен мәлімет беру және айғақтар мен дәлелдер келтіру арқылы дұрыс тәрбиенің мәнін ашып көрсету және нандыру,

— оқу, еңбек, ойын, демалыс және бос уақытын дұрыс пайдалану бойынша кеңестер беру,

— жастайынан, әуелі санасыз, еліктеу арқылы пайда болатын жаман әдеттер: масайту ішімдігіне әуестену, шылым шегу, нашақорлыққа еліктеудің алдын алу шараларын үйрету.

Мұғалімнің әке – аналарға беретін көмегі, ақыл кеңесі баланы тәрбиелеудегі мақсат пен міндетті түсіну, оның мүддесін қорғап қажеттенуін қанағаттандыру, отбасы мүшелерінің ой санасына, ақыл – кеңесіне ықпал ететін әңгімелер өткізу басқа да іс – шаралар ұйымдастыру осы қызметтің пәрменділігін көрсетеді. Салауатты отбасымен жүргізілетін әлеуметтік педагогикалық көмектің тағы бір аса маңызды құрамды бөлігі – психологиялық көмек. Психологиялық болсын, әлеуметтік – педагогикалық болсын дерлік тәрбиенің дұрыс қалыптасуы ұстаз, бала, ата – ана еңбегімен байланысты. Береке бірлікте жұмыс істеп, бұзылмайтын, айнымайтын тәртіпке бас игенде ғана іс оңға баспақшы. Әр отбасы ата тегінен келе жатқан кәсібін, өнерін, атқарған еңбегін құрметтеп, оны кейінгі ұрпаққа үлгі-өнеге еткен, бірлесіп атқарған пайдалы-қоғамдық еңбек барысында адамгершілік қағидаларды қатаң сақтап, дамытып отырған, ұрпағына ақыл-кеңес беріп, ата кәсібін құрметтеп, қалыптасқан дәстүрді жетілдірген.

Туыстық, отбасылық (әлеуметтік) қатынастарды бала кезінен қалыптастырғын. Демек, әр отбасында түрлі қарым-қатынастың орнығуынан баланың жеке тұлғалық қасиеті қалыптасады. Салауатты отбасы — өркениетті қоғамның талабы. Қазіргі заманғы отбасы тәрбиесінің жағдайына әлемдік деңгейде мән беріліп отыр. Әрбір отбасы қоғамның кішкентай бір бөлігі болып табылатындықтан, қоғамды өркениеттілікке жеткізу, ең алдымен, әр отбасындағы өмірді дұрыс ұйымдастырудан басталмақ. Отбасында түрлі қарым-қатынас қалыптары көрініс береді.

Кейбір отбасында отбасы мүшелерін бетімен жібереді, мұндай жағдайда ешқандай қарым-қатынас болмайды. Ал кейбір отбасында бедел орын алған қарым-қатынас орнайды. Оның да өзіндік ерекшеліктері бар, онда біреудің басқаларға басымдылық танытуы, бұйыруы баланың тұлғалық қасиетінің дамуына жағымсыз ықпал етеді. Қазіргі кезде заман ағымына қарай, отбасында демократиялық қарым-қатынасқа ұмтылушылық бар, яғни әр отбасы мүшесі тең құқықты қарым-қатынасты орнатуды көздейді. Егеменді еліміздің ертеңгі болашағы жас ұрпақ тәрбиесі.

Білімді, денсаулығы мықты азамат өсіру үшін барлық балабақша, мектеп, ата - ана болып ынтымақтасып ат салысуымыз қажет. Тәрбие арқылы ересектердің бойындағы жақсы жаман қасиеттерді ажырата біліп, еңбекке, өнер білімге бой ұрады. Сондықтан да отбасында болып жатқан уақты оқиғалар: ата ананың бір - бірімен қатынасы, баламен сөйлесуі үй шаруасының атқарылуы, ересектердің еңбекте көз қарасы, уақытты өткізуі, туыстарымен жолдастарының ықыласы, қонақ қабылдауы, бәрі балаға тікелей әсер етеді, мінез құлқыда соған қарай қалыптасады.

Отбасылық тәрбие – ата-аналар мен туыстардың күшімен нақты отбасындағы қалыптасқан тәрбие мен білім беру жүйесі.

Отбасының негізгі міндеттері:

- Баланың өсіп дамуына, толық жағдайлар жасау;
- Балаға әлеуметтік-экономикалық және психологиялық қорғаушы болу;
- Өз халқының этно-мәдениетін дәріптеу;
- Баланың адамгершілігін дамытуға мүмкіндік жасау.

Отбасылық тәрбиенің негізгі принциптері:

- Өсіп келе жатқан адамға қайырымдылық және мейірімділік көрсету;
- Балаларды жанұя өміріне енгізу, ақылшы ретінде қарау;
- Балалармен ашық жіне сенімділік қарым-қатынас құру;
- Талап қоюда жүйелілік жасау;
- Өзінің баласына шамасына қарай көмек жасау, сұрақтарға жауап беруге дайын болу;
- Ұрып-соғу, жазалауға тосқауыл жасау.

Міне, отбасы осы міндеттер мен принциптерге сүйеніп еңбек еткенде ғана ұрпақ тәрбиесі дұрыс бағытта өрбиді.

Отбасы- адамзат қоғамының шағын бейнесі. Қоғамда отбасы екі қызмет атқарады, оның бірі- дүниеге ұрпақ әкелу, екіншісі- дүниеге келген сәбиді тәндік жағынан дамытуды қамтамасыз етіп, өмір бойы рухани жағынан жетілдіріп, оны тұлға ретінде қалыптастыру.

Отбасындағы жас ұрпақтың тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына ата-ананың, отбасы мүшелерінің қарым-қатынасындағы мейірімділік пен махаббат қажет. Толық мәнді отбасы болу үшін ата-ананың және басқа отбасы мүшелерінің береке-бірлігі, түсіністікті сақтауы, сонымен қатар әр отбасы мүшесінің құқы қорғалуы тиіс.

Мұндай талап-тілектерді ата-аналар түсінбейді деуден аулақпыз. Өкінішке орай жағымсыз жағдайлар да кездесіп жатады. Мұның өзі қайсібір ата-аналардың тәрбие жұмысына дайындығының кем болуынан, баланың мінез құлқының дамуы мен оның құқықтарын түсіне білмеуінен, ал кейде өздерінің қоғам алдындағы жауапкершілігіне мән бермейтіндігінен болса керек.

Біз өз балаларымыз бен немерелерімізді сонау алыс болашақта, олар біздің жасымызға жеткен кезде қандай күйде көргіміз келеді...» делініп, ұрпақ тағдыры мен мемлекет тағдыры қатар қойылған. Осы аталған міндеттердің өзі ата-ананың бала тәрбиесінде алар орнының маңыздылығын көрсетіп отыр емес пе?

Егер бала ата-анасының ақылды, әдепті, ұқыпты, аса байыпты, білімді екеніне сенетін боса, ол бала үшін үлгі өнеге. Әрі ата-анасын сыйлап, құрметтеу арқылы үлкендерді қадірлеп, кішілерге қамқор болады.

«Балаға бес жасқа дейін патшандай қара, он бес жасқа дейін құлыңа сана, он бес жастан соң досыңа бала», - деген қазақтың дана сөзі көрнекті чех педагогы Ян Коменскийдің: «Баланы ең әуелі мейір-шапағатқа, содан соң ақыл-парасатқа, ең ақырында нағыз пайдалы ғылымға баулу керек»- деген пікірімен мазмұндас келуінде үлкен мән мағына жатыр.

Жақсы қасиет пен жаман қасиетті бала басқа жақтан алмайды, көбіне ол отбасында көргенін қайталайды. Ата-ана – отбасының жүрегі. Олар өнегелі ісімен, ар тазалығымен бала болашағын қалыптастырады. Халқымыздың кеменгер ұлы Мұхтар Әуезов былай деген екен: «Адам баласының жаман құлқы жаратылысынан емес, өскен орта, көрген үлгі-өнеге, білетіндігінен... Көпшілікті адамшылдыққа тәрбиелеу үшін жас буынды жақсылап тәрбиелеу қажет». Ал, осы жас буынды тәрбиелеуді отбасынан бастап және мектептегі тәрбиемен ұштастыра отырып ғұлама даналар айтқандай, қандай қасиеттердің қажет екенін балаға дер кезінде сіңіруіміз керек.

Мектеп және отбасы – біздің жарқын болашағымыздың бастауында тұрған екі қоғамдық институт. Орыстың ұлы жазушысы Лев Толстой: «Тәрбие мен білім ажырағысыз. Білім бермей тәрбиелеу мүмкін емес, ал білім тәрбие арқылы ғана бойға сіңеді» десе, біз тәрбие мен білімнің отбасында жатқанын ұғынуға тиіспіз.

Отбасының кішігірім мемлекет екені адамзат қоғамында әлдеқашан дәлелденіп, мойындалған аксиома. Мектеп пен отбасының ынтымақтастығы педагогикалық қана емес, мемлекеттік мәселе. Себебі екеуі де мемлекетіміздің азаматтарын тәрбиелеп, әлеуметтендіріп, қалыптастырып беретін әлеуметтік институттар.

Мектеп пен отбасының арасындағы ынтымақтастық шынайы болып, қоғамдық сипат алмайынша оқу – тәрбие процесінде жоғары сапаға қол жеткізу, ұрпақ тірбиесін оналту мүмкін емес. Қазақстан Республикасындағы педагогикалық ынтымақтастық негізінде тәрбиелік, дамытушылық міндетін ойдағыдай атқарып жүрген үлгілі отбасылары мен мектептер аз емес. Ата-аналармен мұғалімдер арасындағы ынтымақтастық нәтижесінде талай ұрпақ мектептен түлеп ұшып, өмірден өз орнын тауып келеді. Екі жаққа да үнемі қозғау салып отыратын бұл процесс үздіксіз де мәңгілік.

Қазіргі заманда ұлттық мектептің іргетасы қалана бастаған кезде ата-аналар да мектеппен байланысын нығайта түсуі абзал. Мектеп өмірі мен оқушы тұлғасын әлеуметтендіру проблемасында әріптестік педагогиканы талап етеді. Мектеп пен отбасы ырлескен кезде ғана тәрбие үрдісі өз жемісін береді деп ойлаймын. Ынтымақ бар жерде, тәрбие де бар, ынтымақ бар жерде, береке, бірлік те бар.

Ата-аналармен ынтымақтасу дегеніміз – балаға үйде де, мектепте де бірдей талап қою деген сөз емес. Ол ата-аналарды педагогикалық технологияның дербес әдістеменің негіздерімен таныстырып, өз баласын сүюді үйрету.

Ол үшін балаларды жаман, жақсы деп бөлмей, ата-анаға арыз айтпай, оқуда, тәрбиеде балаға жәрдем керек болса, бірлесіп аяғынан нық тұруға көмектесу. Яғни, әрбір оқушының жеке басын тәрбиелеудің стратегиясын білу үшін мұғалім неше түрлі әдіс-тәсілдер арқылы олардың ата-аналарымен тығыз байланыста болуы керек. Мысалы ата-аналармен дәстүрлі тоқсандық үлгерім бойынша жиналыстар өткізу, балалардың ойын сауығына шақыру орнына ата-аналармен дөңгелек үстел, дебат, психологиялық тренинг, ситуациялық-рөлдік ойындар сияқты инновациялық жұмыстар атқарып, оларды өзара сыйластыққа, бала жанын түсінуге, ақыл-ойын дамытуға бейімдеп, үйрете білген мұғалім ғана оқушыларын жақсы үлгерімге жеткізе алады. Мектеп өзінің оқушылармен қоса олардың ата-аналарын тәрбиелеу міндетін де ұмытпауы керек деп есептеймін.

Мектептің, әсіресе сынып жетекшілерінің оқушылардың отбасымен одақтастығы бала тәрбиесінде ерекше рөл атқарды. Мен өз тәжірибемде ата-аналармен бірлесе жүргізген іс-шараларым. Атап айтсам «Бала тәрбиесі-баршаға ортақ» атты тақырыпта өткен ата-аналар жиналысының мақсаты:

- Бала тәрбиесін екі жақты қолға алу;
- Баланың мінез құлқы туралы бірі білмегенін екіншісіне толықтыру;
- Ата-аналармен ашық түрде сұхбат жүргізу;
- Бала тәрбиесіндегі одақтастықтың қаншалықты тиімді екеніне отбасы мүшелерінің көзін жеткізу болды.

Жиналыста ата-аналар сызба кестелермен жұмыс жасады. Мысалы бұл кестеде ата-аналарға келесі сұрақтар қойылған:

- Балаңыз 7 жаста қандай еді?
- 10 жаста қандай еді?
- 15 жаста қандай болса дейсіз?
- Ол үшін нестеу керек?

Бұл сұрақтарға ата-аналар әрқилы жауаптар берді. Осы аталған кестеге қарап ата-аналар өздері балаға не бергенін, не жетпейтінін біліп, ойланады. Келесі кезекте «Баламды жақсы білемін бе?» атты сауалнамаға жауап берді. Бұл сауалнама алдын-ала балалардың өзіне жүргізіліп, жауабы алынған болатын. Бұл сауалнамадан бала мен ата-ана жауаптары салыстырылады, егер де екі жақтың жауаптары дәл шықса, бала тәрбиесінің назардан тыс қалмағандығы, немесе керісінше екендігі анықталады. Бұндай жағдайда ата-ана жіберген қатесін түсінеді, ой елегінен өткізіп, қателік жібермеуге тырысады.

Отбасы мүшелері мен балалары арасындағы қарым-қатынасты жақсарту, жаңа жағынан қалыптастыру, ынтымағын нығайту мақсатымен екі жақтың да қатысуымен психологиялық тренинг түрінде өткен жиналыстар өте тиімді де ұтымды нәтижелер беретініне көз жеткіздім. Осындай жиналыстың бірі «Тәрбие-отбасынан басталады» атты тақырыпта ата-аналармен оқушылардың қатысуымен өткен шара болды. Бұл іс-шараның мақсаты: мектеп пен ата-аналар, ата-ана мен балалар арасындағы бірлікті нығайту, тәжірибе алмасу болды.

Жиналыс барысында баланың отбасындағы тәрбие алуы, баланың отбасындағы орны, бала тәрбиесіндегі мектептің, ұстаздардың атқарар рөлі туралы сөз қозғалды. «Балаға байқап сөйлесең, ақылыңа көнер, байқамай сөйлесең, көрсетер бір өнер» демекші, балардың жат мінез көрсетуі, ашуланшақ күйге түсуі, сөз көтере алмауы сияқты жағдайлар көбінесе жанұя мүшелерінің бірін –бірі түсінбеушілігінен, үлкендердің балаға өктемдік көрсетуінен, олардың ойларымен санаспаушылығынан болып жататынын жиналыс барысында айтып өттім.

Бұндай біріккен жиналыстар оқушылар мен ата-аналар, ата-аналар мен мұғалімдердің арасындағы сенімділікті туғызып, жақындатады.

Ата-аналар еңбегі – өте ауыр еңбек. Бұл еңбек барлық күш жігерді, адалдықты, адамгершілікті, мейірімділікті, шыдамдылықты, ізденісті талап ететін еңбек екенін ата-аналары да, балалары да түсінді.

Сонымен қатар алдағы уақытта К.Поппердің дебат технологиясы бойынша ата-аналар арасында «Қалталық ақша қажеттілік пе, әлде қажеттілік емеспе?» атты тақырыпта дебат өткізуді жоспарлап отырмын. Қай халық болмасын үмітін ең алдымен ұрпағымен байланыстырады. Сондықтан да:

Ана- үйдің берекесі,
Бала- үйдің мерекесі,
Бұтағымен ағаш сымбатты,
Ұрпағымен адам қымбатты,
Бала болсаң балғындай бол,

Айналаңа қорғандай бол-деген қағиданы берік ұстанған ата-бабаларымыз өз ұрпағын «адам, азамат» деген атқа лайық етіп өсіруді мақсат еткен. Ал, отбасындағы қарым-қатынас мәселесі баланы жалпы азаматтық құндылықтарды түсінуге жетелейді, өмірдің алуан түрлі қыры мен сырын, тынысын танытып, талғамға, әдептілікке, жауапкершілікке баулиды. Ұлы педагог Ы.Алтынсарин: «Жас уақытта көрген тәрбие, оқыған оқу тасқа жазған жазудай кетпейді» -деп ата-ананың, отбасының бала тәрбиесіндегі орнын атап көрсеткен болатын. Ендеше тәртіптің ең тамаша мектебі- отбасы. Бала тәрбиесінің алғашқы алтын қазығы туған ұясы, өз отының басындағы тәрбиесі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Назарбаев Н. Ә. «Қазақстан — 2030» Ел басының Қазақстан халқына жолдаған стратегиялық бағдарламасы. – Алматы: Білім, 1997. -256 б.
2. Жарықбаев Қ., Қалиев С. Қазақ тәлім – тәрбиесі. – Алматы: Санат 1995. 81 б.
3. Қоянбаев Ж. Семья және балалар мен жеткіншектер тәрбиесі. – Алматы: Рауан, 1990. – 234 б.
4. Сыныптан тыс тәрбие журналы №5,2007 жыл

10.01.2025 ж №Z00062

**Дене шынықтыру сабағы үрдісінде оқушылардың
денсаулығын нығайту**

МОЛДАБАЙ ТАҢАТ КӘДІРХАНҰЛЫ
Алматы облысы Талғар ауданы Тұздыбастау ауылы
«№ 13 ЖББ орта мектеп» КММ
Дене шынықтыру пән мұғалімі
Педагог-Зерттеуші

Жеке адамды жан – жақты дамытуда дене тәрбиесінің маңызы өте зор.

Оқушыларға арналған дене тәрбиесінің бағдарламасында көрсетілген басты міндеттерге сүйеніп, дене тәрбиесінің кейбір мәселелерін қарастырайық.

Оқышылар денесінің дұрыс дамуы, денсаулығының нығаюы, жұмыс қабілетінің артуы сыртқа ортаның қолайсыз жағдайларына қарсы тұрады. Жақсы денсаулық адамның еңбек және қоғамның іс — әрекеті жемісті қатысуының маңызды кепілі.

Оқушылардың денсаулығына қамқорлық жасауға біздің қоғамымыз мейлінше мүдделі. Барлық оқушылардың сабақтарда, сабақтан тыс уақытта, спорт секцияларында дене тәрбиесін күн сайын ұйымдастырып қолайлы жағдайлар жасау қажет.

Оқушыларға дене тәрбиесін беру үшін спорт ұйымдары мен клубтардың, кәсіпорындар мен мекемелерде базасы кеңінен пайдалануы керек.

Өмірге қажетті дағды және іскерлік табиғи қозғалыстың барысында қалыптасады. Табиғи қозғалыстың түрлері: жүгіру, қарғу, жүзу, лақтыру, шаңғы, коньки, велосипед тебу, акробатика, снарядта жаттығу.

Дене тәрбиесі саласында ырғақ және гигиена, дене шынықтыру мәдениеті, туризм, спорт ерекше орын алады. Сабақтар мен сыныптан тыс дене тәрбие жұмыстарында күн ырғағы, дене жаттықтыру, организмді шынықтыру, тамақтану гигиенасы, ұйқы т.б. жөнінде оқушылар нақты білім алуы тиіс.

Мектепте дене тәрбиесін мұғалім, сынып жетекшісі, тәрбиеші басқарады. Олардың істейтін жұмыстарының мазмұнына кіретін негізгі мәселелер:

Шәкірттерге оқу, еңбек және демалыс ырғағын ұтымды пайдалануды үйрету, оқушылардың денсаулығын үнемі бақылау, жұмыс қабілетін жақсарту, оларға жағдай туғызып, қамқорлық жасау.

Мектеп ғимаратына, жұмыс жабдыттарын спорт өткізілетін орындарға қойылатын санитарлық – гигиеналық талаптарды орындау, оқушыларды жеке және қоғамдық гигиенаға дағдыландыру.

Оқу күні және оқу жылы бойында қозғалыс жасау, қозғалтқыш әрекетке үйрету және қозғалтқыш сапаларын дамыту дене шынықтыру және суықтыру жұмыстарын тиімді өткізуді қажет етеді.

Дене тәрбиесін мектепте және мектептен тыс оқу орындарында, спорттық базаларда іске іске аыру үшін төмендегі талаптарды — міндеттерді еске алған жөн:

Оқушылардың бойында жоғары адамгершілік сапаларын тәрбиелеу.

Шәкірттердің денсаулығын нығайту, жұмыс қабілетін көтеру.

Спортпен шұғылдануға оқушылардың тұрақты қызығуын және қабілетін дамыту.

Негізгі қозғалтқыш сапаларын дамыту.

Дене тәрбиесін ұйымдастыру формалары және құралдар

Мектепте дене тәрбиесін ұйымдастыру формаларына дене шынықтыру сабақтары, сыныптан және мектептен тыс жаппай спорт жұмыстарына жатады.

Сабақ – дене тәрбиесін ұйымдастырудың негізгі формасы. Дене шынықтыру сабақтары мемлекеттік оқу бағдарламасына сәйкес жүргізіледі.

Мектеп ұжымында спорт секциялары жұмыс істейді, спорттың түрлерінен жаппай жарыстар өткізіледі, қоғамдық нұсқаушылар мен төрешілер дайындауда жоспарлы түрде жұмыс ұйымдастырылады, оқылар спорт жұмысының көптеген түрлеріне қатысады.

Дене тәрбиесінің негізгі құралдарына дене жаттығулары, гимнастика, ойын, туризм, спорт , табиғи факторлар жатады.

Дене жаттығулары – бұл саналы түрде орындалатын қимылдар және қозғалтқыш әрекеттер. Дене жаттығулары бұлшық ет жүйесін, қан айналымын және тыныс алу мүшелерін дамытады, буын сүйектерін қозғалмалы етеді, жалпы жұмыс қабілетін жақсартады. Дене жаттығулары бүкіл организмнің дамуына, жетілуіне қолайлы ықпал жасайды.

Гимнастика. Мұның бірнеше түрлері бар: негізгі және гигиеналық гимнастика, спорттық гимнастика, акробатика, көркемдік гимнастика, өндірістік және емдік гимнастика.

Оқушылардың дене тәрбиесінде негізгі гимнастика үлкен роль атқарады. Осы гимнастика бойынша дене жаттығулары дене шынықтыру бағдарламасының басты бөлімдерін құрайды. Негізгі гимнастика құрастыратын жаттығулар: саптағы қозғалыс, жалпы дамыту жаттығулары (әр түрлі бұлшық е топтары мен буындар қимылы), музыка арқылы орындалатын ерікті жаттығулар, қимылды билеу формалары, қимылдың тұтас табиғи формалары (жүру, жүгіру, қарғу, өрмелеу т.б). Негізгі гимнастика көбінесе дене шынықтыру сабақтарында пайдаланылады.

Ойын балалар өмірінде үлкен орын алады. Дене тәрбиесінде қозғалыс ойындары пайдаланылады. Қозғалыс ойындары оқушылардың ептілігін, тапқырлығын, өзін — өзі билеушілігін дамытады, қозғалтқыш дағдыларын жетілдіреді. Мұндай ойындар оқушыларды жылдамдыққа, төзімділікке тәрбиелейді. Дене тәрбиесінде оқу бағдарламасына сәйкес спорттың ойындар: футбол, баскетбол, волейбол, қол добы, теннис пайдаланылады. Оқушылар әрбір ойынның тәсілдерін зерттеп үйренеді.

Туризм дене тәрбиесінде серуен, саяхан, туристік жорық түрінде пайдаланылады. Туризмге оқушылардың барлығын қатыстыруға болады. Туризм оқушыларды төзімділікке, ұжымшылдыққа, еңбек сүйгіштікке және қолайсыз сыртқы жағдайларда кездесетін қиыншылықтарды жеңуге тәрбиелейді.

Спорт біздің елімізде біріңғай бағдарлама және ережелер бойынша өткізіледі. Спорттың көптеген түрлерін атауға болады. Олар – жеңіл атлетика, гимнастика, шаңғы спорты, жүзу туризмнің спорттық түрлері т.б.

Дене тәрбиесіндегі маңызды құралдардың бірі – **табиғат факторлары**. Күн көз, ауа, суға шомылу, душ қабылдау суықтыру ретінде пайдаланылады. Табиғат факторларын балалардың сауықтыру жұмысы кезеңінде пайдалану өте тиімді болады.

Балалардың сауықтыру жұмыстарын қоғамдық пайдалы еңбекпен үйлестіріп жүргізудің үлкен тәрбиелік мәні бар. Мысалы, туған өлкенің табиғи байлығымен танысу, орман шаоруашылығын, қорықтарды, бассейндерді қорғау, кейбір жеңіл – желпі ауылшаруашылық жұмыстарын шефке алу т.б.

3. Қазақ халқының ұлттық қозғалмалы және спорт ойындарының дене тәрбиесіндегі орны.

Қазақ халқы материалдық мұраларға қоса мәдени қазыналарға да аса бай халықтардың бірі. Сондай қомақты дүниелер қатарына ұлт ойындары да жатады. Ұлт ойындары халықтың әлеуметтік — экономикалық жағдайларына үйлесімді жасалған әсер береді.

Ойын өнер ретінде әдебиет пен мәдениеттің сан алуан түрлерімен қабысып, бірін – бірі толықтырып, байыта түседі.

Өзінің өлең – жырларында халық ойынды тәрбие құралы деп танып, оның бойындағы жастарды ойландырып, толғандырып қасиеттерін аша түседі. Ойын тек жас адамның дене күш – қуатын молайтып, оны шапшаңдыққа, дәлдікке, т.б. ғана тәрбиелеп қоймай, оның ақыл ойының толысуына, есейіп өсуіне де пайдасын тигізеді.

Ұлттық ойындар өзінің бастауын халықтық педагогикасының тұңғыығынан алады. Қазақтың ұлттық ойындары ерлікті, өжеттікті, батылдықты, шапшаңдықты ептілікті, тапқырлдықты, табандылықты т.б. мінез – құлықтың ерекшеліктеріен бірге күш – қуаты молдығының, білек – күшін, дененің сомданып шығуын қажет етеді. Сонымен бірге бұл ойындар әділдік пен адамгершіліктің жоғары прициптеріне негізделеді.

Қазақтың ұлттық ойындары: көкпар, сайыс, күрес, теңге алу, қыз қуу т.б. спорттық сипатпен бірге үлкен тәрбиелік маңызға да ие болды.

Қазақ халқының ұлттық ойындары елдің өмірімен тығыз байланысты, оның шаруашылық, экономикалық, әлеуметтік тұрмысынан туған. Сондықтан, оның тәрбиелік маңызы аса жоғары, әрі құнды.

Бастауыш мектептердегі балалардың дене тәрбиесі барысында қозғалмалы ойындарға жетекші роль беріледі.

Дене тәрбиесінің негізгі құралы мен әдістерінің бір ретінде көп қозғалысты ойындар суықтыру және тәрбие, білім беру міндеттерін тиімді шешуге мүмкіндік ашады.

Спорттық ойын нышандары бар ойындар балалар қимыл – қозғалыс ойындарына қарағанда балалардың жинақылықты, ұйымшылықты бқылағыштықты, айқын, қолайлы қимыл техникасын ұшқыр қимыл сезімін көбірек талап етеді. Мысалы: “Ақ серек, көк серек”, “Айгөлек”, “Соқыр теке”, “Орамал тастау”, “Ақ терек”, “Жаяу жарыс”, “Әуе таяқ”, “Жанды дөнгелек”, “Төспа доп”, “Қара құлақ”, “Доп тебу”, “Ақ сандық”, “Тең көтеру”, “Кім түртті”, “Ұшты ұшты”, “Саққұлақ”, “Қуалап соқ”, “Қан көбелек”, “Арқан тарту” спорттық ойын нышалдары бар ойындар қатарына жатады.

Ойынның тіл дамуындағы ролі ерекше. М.Горький айтқандай, бала сөзбен де ойнайды. Осы сөзбен ойнағанда, өз ана- тілінің нәзік қасиеттерін үйренеді, тілдің музыкасын ұғынады.

Қазақтың ұлттық ойындарының тағы бір ерекшелігі — оған өлең сөздің араласып келіп отыратындығы.

Қазақтың ұлт ойындарының бір қыдыруы “ойлануды қажет ететін ойындарға” жатады. Олар көбінесе, логикалықойлау мен математикалық, философиялық ойлануды дамытуға негізделген. Солардың төресі “тоғыз құмалақ” . Оймен келетін ойындарды сөз еткенде шахмат, дойбы ойындарының болғанын да атап өтуіміз керек. Шахмат, дойбы қазақтар мекендеген кезде түрік заманынан белгілі екенін көрсететін деректерде бар.

Ұлттық қимыл – қозғалыс және ұлттық ойындарды үзілістердегі, ұзартылған күн топтарындағы ерптеңгілік, кештердегі оқушылар ұжымында еркін сезіну, саналы тәртіп, еңбексүйгіштік , мақсатқа жетудегі табандылық атмосферасын қалыптастыруға ұмтылу қажет. Осыдан халық ойындарын сыныптан тыс тәрбие жұмысында пайдалану шартары, әдістері мен түрлерін қарастыру қажеттігі туады. Тек осындай жағдайда ғана халық ойындары тек ермекке кетпей, оқу – тәрбие мақсаттарына бағындырылып, пайдасын тигізеді. Халық ойындарын тәрбие жұмысында пайдалану мектеп келесі шарттарды орындаған жағдайда нәтиже береді.

10.01.2025 ж № Z00063

Қазақтың қолөнері арқылы өмірге бейімделу

ЖОЛШЫБЕКОВА ЖАДЫРА МЕЙРХАНОВНА
Жамбыл облысы Байзақ ауданы Қосы батыр ауылы
«Қарасу орта мектебі» КММ
Көркем еңбек пәнінің мұғалімі
Педогог сарапшы

Қазақ халқының ұлттық мәдениетінің ең байырғы, аса құнды саласының бірі – қолөнер. Қолөнер өресі биік, өрісі кең өнер. Қазақ қолөнері өзінің төл тума бітім қасиеттерімен, көркемдік мән мағынасымен өткен асыл қазынасы.

Қолөнер – халық қолөнерімен, тұрмысымен бірге жетіліп, біте қайнасып келе жатыр. Қазіргі кезде сол ұлттық қолөнерді жас ұрпақтың бойына дарытатын, үйрететін технология сабағы мен қолөнерге байланысты үйірмелер болып табылады. Өйткені, өзім қолөнер үйірмесіне қатысу арқылы көп нәрсеге көзім жетті. Біз сияқты өскелең ұрпақтың ойын тереңдетуде, шығармашылық қабілеттерін дамытуда, еңбекке қызығушылықтары мен ой-өрістерін кеңейтуде сонымен қатар эстетикалық талғам деңгейлерін жоғарылату мақсатында – қолөнер үйірмелерінің орны ерекше.

Сәндік қолданбалы қолөнердің қыр-сырымен сусындап, халық шеберлігінің ғасырлар бойы жалғасып келе жатқан керемет шығармаларымен таныса отырып, шеберлікке, іскерлікке, еңбексүйгіштікке шындалуына мүмкіндік береді.

Ұлттық қолөнерді игеру арқылы өз халқының тарихи аса құндылықтарын біліп, мәдени мол мұрасын қадірлеп, салт-дәстүрлерді өз бойларына сақтап, кәсіби ісіне қажетті эстетикалық, этникалық, ұлттық қасиеттерін қалыптастыруға негізделген.

Қазіргі уақытта қоғам үнемі даму үстінде. Осы қоғамда өмір сүріп жатқан адамдардың даму деңгейі мен тыныс тіршілігі әр алуан. Бүгінгі күннің өзекті мәселесі саналы да салауатты ұрпақ тәрбиелеу және балалардың шығармашылық дарындылығын дамыту және оны тәрбиелеу. Қазақ халқының ғасырлар бойы аңсаған тәуелсіздікті нығайту, елімізге асқақ руханият пен азаматтықты өркендету үшін бүкіл күш-жігерін жұмылдыруға қажетті құбылыстардың бірі – қазақ халқының ұлттық дәстүрін, мәдениетін, тілін, қолөнерін оқытып үйрету.

Ата-баба мұрасын бала бойына ұлттық өнер үлгілері арқылы сіңіріп, қолмен істеп, көзбен көрсетіп, тәжірибе арқылы орындап келеміз. Егеменді ел болғалы өз мәдениетімізді, салт-дәстүрімізді, әдет-ғұрып, тұрмыс-тіршілік болмысымызды қайта жаңғыртып жатыр. Әр ұлттың өзіне тән қолөнері бары анық. Халық қолөнерінің түп-тамыры – халықтың өмір сүру салтымен, шаруашылық дәстүрімен тығыз байланысты. Жалпы ұлттық қолөнер бабаларымыздан қалған мәдени мұрамыздың ең асыл құнды қазыналарының бірі. Қолөнер – халық өмірінен, тұрмысымен біте жетіліп, біте қайнасып келе жатыр. Әр мемлекет жастарды қоғамдағы жаңа өзгерістер мен өз халқының тарихы, дәстүрлері мен тіршілік ету, ойлау жүйесі туралы рухани негізін дамыта отырып, білім меңгеруге, еңбек етуге үйретуі қажет.

Қолөнерге бейімделуде сабақтарда біз бірлесіп топтық және жекеде жұмыс жасаймыз. Бұл деген біз сияқты оқушылардың еңбекке деген саналы көзқарасын өзгертеді.

Қолөнерге баулуда біздердің қазақтың ұлттық ою-өрнектерді ою, оларды бастырмалау, тоқыма мен кесте тоқу сияқты бірнеше жұмыстарды атқарамыз. Ұстазымыз әрбір жұмыс барысында біздің бойымыздан шыдамдылық пен ұқыптылықты, саусақтарының икемділігі мен шапшаң бітіруге деген құлшыныстар сияқты әрекеттердің үнемі болуын ескертіп отырады. Сондықтан болар өз ісімізге деген сүйіспеншілігіміз оянып, өз ісімізге мақтанышпен қараймыз. Өз-өзімізге деген сенімділік пайда болады.

Осындай сенімділіктің арқасында қолөнерге деген қызығушылығымызды арттырып, халық өнерін насихаттап, оны түрлі қиялмен жанартып, қолөнер бұйымдарының сапасын арттыра беру аса игілікті іс. Өйткені қазақтың қолөнері біздің мәдениетіміздің құрамдас бөлігі. Оны дамыта отырып, әрбір адамның өзінің қабілетіне қарай қолөнерге бейімдеудің, іске икемдеудің маңызы да зор. Бұл деген біздердің жаңа өмірге бейімделіп, мамандықты меңгерудің алғы бастамасы болатыны анық.

10.01.2025 ж №Z00064

**Бастауыш сыныптың сабақтарындағы
қолданылатын топтық жұмыстың тиімділігі**

БЕКСАРИЕВА БОТА БОЛАТЖАНОВНА
Алматы облысы Талғар ауданы Тұздыбастау ауылы
«№13 ЖББ орта мектебі» КММ
Бастауыш сынып мұғалімі
Педагог-сарапшы

Қазақстан Республикасы Егеменді ел болғалы өмірімізде түбірлі өзгерулер, жаңа ашық қоғам құруда үлкен бетбұрыс, туған тіліміздің мемлекеттік мәртебеге ие болуы мектепке, мұғалімге – жалпы білім беру жүйесіне игі әсерін тигізеді. Осыған байланысты педагогикалық тың ізденістер, жаңа әдіс-тәсілдер пайда бола бастады. Білім беруде, мектеп өмірінде білім сапасын қайтсек арттырамыз деген көкейкесті сұрақтар туындады. Жаңа қоғамға қажетті тұлғаны оқытып – тәрбиелеуде жаңа технологиялардың қажеттілігі өмір талабы екендігі айқын сезілді. Мектеп өмірі балаға жаңа әлемнің есігін ашып беріп, рухани дүниесінің қалыптасуына негіз салады. Тәрбиенің сан салалы, күрделі мәселелеріне терең бойлауға бастайтын, күнделікті тұрмыста кездесетін дағдылар арқылы баланың жан дүниесіне әсер ететін біліммен тәрбиенің алғашқы баспалдағы – бастауыш мектеп.

Бастауыш саты – білім, дағды, іскерліктің қалыптасуының бастамасы болып табылады. Келешекте жалпы білім алумен кез-келген арнаулы мамандықтарға талпынудың іргетасы осы бастауышта қаланбақ. Ендеше, осы міндеттерді жүзеге асыратын басты тұлға – Ұстаз. Тек мықты ұстаз ғана осындай уыр жүкті алып жүре алады.

Қазіргі кездегі оқыту оқушылардың өз бетінше оқуына бағытталғандықтан, олардың таным белсенділігін көтеру маңызды деп есептеймін. Сондықтан мұғалім оқушылардың білімді іздену, пікірталас, проблемалық жағдайларды шешу, жоба құрастыру арқылы өз беттерінше алатындай етіп ұйымдастыра білуі үлкен шеберлікті қажет етеді. Оқушылардың таным әрекетін белсендіретін оқытудың белсенді түріне топтық жұмыс жатады.

Топта жұмыс сыныпта ынтымақтастық орнату үшін, өзара әрекеттестік орнату үшін қажет. Ол үшін топтарды дұрыс ұйымдастыра білу керек және топта жұмыс жасау ережелерін құру қажет. Сонымен қатар, топтағы мүшелер саны мен топтағы жұмыс нәтижесі топтағы бірлескен жұмысты көрсетеді. Оқушыларды топқа бөлгеннен кейін топтың жекелеген мүшелері бір-бірін құрметтей отырып жұмыстанатын дәрежеге жеткізу керек, яғни жұмыстың алғышарттарының бірі топ мүшелерінің ынтымақтастығы арқылы күтілетін нәтижеге жетуге негізделген. Мұғалім топтарға арналған ережелерді әзірлей отырып немесе топ мүшелерінің жеке ережелерін келісуі арқылы топтық жұмысқа бейімдейді.

Қандай топтық жұмыс болмасын сол топты құрайтын нақты адамдарға арналған ереже құрылғаны маңызды. Ережелерде адалдық мәдениетін күшейту, ұжымдық жауапкершілік белгілеу, тыңдау машықтары тәжірибесін дамыту, топ міндеттері мерзімін сақтау, шығармашылық пен стандартты емес, идеяларды бағалау, қайырымдылық ескерілу керек. Топтық ережені күн тәртібінде бақылауда ұстау арқылы топтық жұмыстың өнімді болуына қол жеткіземіз. Кәсіби өмірде сияқты топтық жұмыста адамдар топ құрамында жұмыс істейді, жеке дау-дамайларды барлық топтың алға жылжуына кедергі жасамайтындай етіп шешу керек. Сонымен қатар, топтық жұмысты ұйымдастырушы мұғалім «Топ ережелерін қабылдаған әрбір адамды бұл топтан тыс жеке блок құрудан сақтап, алға қарай апарды. Адамдар бастапқыдан — ақ айтылған пікірлермен келіспеген жағдайда да әрбір дауыс естілуге құқылы. Топтың әрбір қатысушысы өз көзқарасын, пікірін білдіруін ынталандыру керек, олар естілмей қалмасын. Топ жұмысына топ мүшелерінің әрқайсысы тең дәрежеде қатысуға тиіс. Бұл олардың әрқайсысы бір нәрсені істеу керек дегенді білдірмейді. Бәрінен де, міндеттер топ мүшелеріне қалай бөлінетіні туралы ақылдасып шешкен дұрыс болады. Топ мүшелері, сондай-ақ, бір-бірімен тәжірибе алмаса және басқалардың идеяларына сүйене отырып, өз үлесін қосуға дайын болуға тиіс» деген нұсқауларды негізге алуы тиіс. Бұл әдісте оқушылар ұжым болып жұмыс жасауға үйренеді.

Топтық жұмыс кезіндегі ережелер:

·Кезекпен сөйлеу; ·Бірін-бірі мұқият тыңдау; ·Пікірталаста өзгенің көз-қарасын түсіну үшін сұрақтың бар немесе жоқтығын сұрау; ·Өз ойын қоса отырып, қосылатын пікірдің бар немесе жоқтығын сұрау; ·Келіспеген жағдайда бөгде ойды мұқият тыңдау әр пікірге құлақ асу; ·Айтылған пікірді ұжымдап талқылау; ·Көмектесу және көмек көрсете білу; ·Түсіндіруді сұрау; ·Пікірталастың, әңгіменің қортындысын жасау; ·Топпен ортақ бір пікірге келу; ·Уақытты үнемді пайдалана білу.

Топтық жұмысты орындау барысында топтың әрбір мүшесі:

-өз ойын еркін жеткізуі; -ортақ іске өз үлесін қосуы; -топпен бірге бір шешімге келуі; -өзгенің ойымен санасуы; -жұмысты белгіленген уақытта бастап, белгіленген уақытта аяқтауы тиіс.

Оқушылар топтарға бірлескен жағдайда топ мүшелерінің жеке қабілеттері мен топқа қосқан үлесі құрметтеледі; жұмыс барысында механикалық есте сақтау мен қайталау процесстерімен бірге, ақпараттар өңделіп, қорытындыланады; топ мүшелерінің әрқайсысы басқа оқушылардың көзқарасымен таныса отырып, өзіне қажеттіні алады және оған өз көзқарастарын білдіре отырып, соны қорғауға мәжбүр болады да, өз ойларын тұжырымдап үйренеді.

Топтық жұмыс мынадай жетістіктерге жеткізеді:

1. Оқушылардың оқу және танымдық қабілеттері дамиды.
2. Оқушылардың қорқыныш сезімі мен беймазалығы төмендейді
3. Сабақтың уақыты тиімді үлестіріледі.
4. Сыныптағы психологиялық ахуал жақсарды, жауапкершілік сезімі арта түседі.

5. Берілгенбілімберікқабылданады, алғанбілімдерініс — жүзінде іске асыра алады.

6. Сыныптағы жұмыс сараланады.

Топпен жұмыс жасау дағдылары кейінесейген кезде де қажет болады. Себебі күнделікті өмірде біз көбіне топпен жұмыс жасаймыз. Сондықтан өз пікірлерін, көзқарастарын және басқалардың ойларын дәлелдей біледі. Сондықтан топтық жұмыс өте маңызды.Топқа бөлудің өзінде әртүрлі етіп өткізуге болады. Топтық жұмысты ұйымдастыру арқылы оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамытуға ықпал ету, қызығушылығын арттыру жолдарын қарастыру, дағдыларын қалыптастыру – негізгі мақсат болуы керек. Себебі топпен жұмыс жасау барысында, оқушылар сыныптастарымен бірге әрекет етіп бірін-біріне түсіндіріп жетілдіріп отырады.

Оқушылар бұл әдіскеүйренгенболса, топтасып жұмыс істеген ұнайтынын көрсетеді. Үй тапсырмасын тексеру кезінде бір-біріне көмектесіп, ынтымақтаса жұмыс істейді.

Оқушының белсенділігі мен танымдық іс-әрекеті арқылы шығармашылық қабілеттерін дамытуда қолданылатын топпен жұмыс істеу және жұппен жұмыс істеу кезінде оқушы өз пікірінің дұрыстығын дәлелдеп, не қателігін мойындауға, қателігін көрсете білуге, пікірлесе отырып шешім қабылдауға үйреткен жөн болады. Сол арқылы оқушыда өз білімін бағалау және бақылау, өз-өзін реттеу дағдысы меңгеріледі. Жаттанды емес терең ой елегінен өткізіп, жаңалықты өзі ашқан түрде игереді. Топтық жұмыс оқыту процесін байыта түседі, оқушылардың белсенділігін жетілдіреді, қызығушылықтарын арттырады. Өйткені, оқушылар топтық жұмыс кезінде ашылады. Сол сияқты топтың да жалпы пікірін білу маңызды.

Қорыта келе, сыныптағы іс-әрекеттерді зерттеу барысында сындарлы оқыту тәсілдерінің оқушылардың белсенділігін арттыру, оқу сапасын жақсарту сыныпта қалыпты жағдай тудыруға мүмкіндік беретініне көз жеткізуге болады. Оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдер негізінде сабақта оқушылардың білім алуға қызығушылықтарын арттырумен қатар, олардың білім деңгейінің өсуіне үлес қосатыны анық.

10.01.2025 ж №Z00065

**География пәні сабақтарында оқушылардың
шығармашылық қабілетін дамыту**

АБУБАКИРОВА ГУЛНАРА МАЛИКАЖДАРОВНА
Алматы облысы Еңбекшіқазақ ауданы
«Ж.Қайыпов атындағы орта мектеп» КММ
География пәні мұғалімі

Еліміздің стратегиялық мақсат-міндеттерін шешу жолында қоғамның дамушы қатар білім беру жүйесі де жетіліп, дамып отыруы керек. Жас ұрпаққа сапалы білім мен ұлағатты тәрбие беру мақсатында мектеп реформасына өзгерістер енгізілуде. Әр елдің даму деңгейі оның табиғи байлықтарымен емес, оның интеллектуалдық және шығармашылық потенциалымен, ғылым мен өндірісте технологияларды жете меңгеріп оны ендіре білуіне байланысты.

Қазіргі кезде білім берудегі негізгі мақсат – жан-жақты білімді, өмір сүруге бейім, іскер, өзіндік ой талғамы бар, адамгершілігі жоғары, қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру.

Оқушылардың білім сапасын көтеру әрбір сабақта қолданатын оқытудың жаңа формалары мен техникалары оқушылардың пәнге деген қызығушылығы, ізденімпаздығын байқау қабілеттерін жетілдіруге, білім сапасын көтеруге мүмкіндік береді. Жаңа технологияларды оқытудағы негізгі

мақсат баланың ашылмаған қабілетін ашу дамыта оқыту белсенділігін, арттыру өзіне деген сенімін арттыру, іздендіру қосымша пәнге қызығушылығын арттыру. Мұғалімнің міндеті пәннің ғылыми сипатын арттырып, білім беруде тек мәлімет жиынтығын меңгертумен шектелмей, терең білімді, ізденімпаз, барлық іс-әрекеттерде, шығармашылық бағыт ұстанатын, сол тұрғыдан болмысын таныта алатын жеке тұлға тәрбиелеу. Мұның бәрін жүзеге асыратын мұғалім сабақтың сапалы болуының толып жатқан шарттары, әдіс тәсілдері бар. Соның бірі — оқушылармен жүргізетін шығармашылық жұмыс. Шығармашылық дегеніміз — адамның белсенділігі мен дербес іс-әрекетінің ең жоғары формасы. Ж. Дистервег «жаман мұғалім ақиқатты өзі айтып береді, ал жақсы мұғалім оқушының өзін ізденуге жетелейді» — дейді.

Шығармашылық іс әрекеттерді дамыту арқылы оқушылар бойында мынадай қасиеттер қалыптасады:

бір-біріне жолдастық, достық қарым-қатынасы арта түседі.

Бір-біріне бар ынта-жігерімен көмектеседі.

өз білімімен жолдастарының білімін саралай бағалай білуіне толығырақ мүмкіндік туады.

Оқушылардың өзіндік шығармашылығын байқатады.

Жаңа тақырыпты оқушылар шығармашылық ізденіс үстінде өздігінен меңгереді, көптеген қосымша әдебиеттермен жұмыс жасайды.

Оқушының өз бетімен жұмыс істеуі, баланың мінез-құлқына, яғни тиянақтылыққа тәрбиелеп, жауапкершілігін оятады.

Шығармашылық жұмыстар

Шығармашылық ұлттық танымдар

іс-әрекетті дамыту зерттеу жұмысына баулу

әдістері. Топтық жұмыстар

Білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты – білім мазмұнының жаңаруымен қатар, критериалды бағалау жүйесін енгізу және оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыру болып табылады.

Білім бере отырып, тиімді жолмен жаңа заман тұлғасын қалыптастыру әр ұстаздың мақсаты екені анық. Білім мазмұнын жаңартудың ғылыми негізіне оқушы белгілі бір қажетті біліктер мен дағдылардың иесі, оқу

әрекетінің субъектісі, әр түрлі мәдениеттер мен өз көзқарасы тұрғысынан білімді, сауатты, өз ойын дұрыс әрі шебер жеткізе білетін, мәдениетті тұлға.

Сыни ойлау – ашық қоғам негізі. Сыни ойлау деген –әр жеке тұлғаның кез – келген жағдайдағы мәселені ойлап, зерттеп қорытып, өз ойын еркін ортаға жеткізе алуы. Сыни тұрғыдан ойлау, өзіндік, жеке ойлау болып табылады. Ол – өз алдына сұрақтар қойып және үнемі оларға жауап іздеу, шешімін табуды қажет ететін мәселені анықтау, әр мәселеге байланысты өз пікірін айту, оны дәлелдей алу, сонымен қатар басқалардың пікірлерін дәлірек қарастыруды және сол дәлелдемелердің қисынын зерттеу дегенді білдіреді. Нағыз сабақ – ол әрқашан диалог, іздене, дайындала, үйрене, шәкірттер болашағын ойлай жасалған еңбек пен тәжербиенің бірлігі.

Сын тұрғысынан ойлау үш бөліктен тұрады:

— Біріншіден, сын тұрғысынан ойлау өзіндік және жеке ойлау болып табылады.

— Екіншіден, сын тұрғысынан оқыту жаттанды қағидаларды дәлелдеп айта беру емес, оқушы оқып, оны еске сақтап айту қаблеті жоқ, керсінше терең ойлау арқылы ескіге жаңаша көзқарас қалыптастыру мүмкін, тың идеялар ойлап табуы мүмкін.

— Үшіншіден, сын тұрғысынан ойлау сұрақтар қойып, шешімін табуды қажет ететін мәселені анықтаудан басталады. Жалпы адамзат баласы тумасынан білуге құмар болып келеді. Өзінің жеке қызығушылықтарымен қажеттіліктеріне жауап беруге талпынады.

Мұғалім қолданатын стратегиялардың бірі — сын тұрғысынан ойлау технологиясы. Технология бойынша әр сабақ үш кезеңнен тұрады:

қызығушылықты ояту;

— мағынаны ашу;

— ой толғаныс.

Қызығушылықты ояту. Үйрену процесі – бұрынғы білетін және жаңа білімді ұштастырудан тұрады. Үйренуші жаңа ұғымдарды, түсініктерді, өзінің бұрынғы білімін жаңа ақпаратпен толықтырады, кеңейте түседі.

Сондықтан тілдік пәндер бойынша сабақ қарастырылғалы тұрған мәселе жайлы оқушы не біледі, не айта алатындығын анықтаудан басталады. Осы арқылы ойды қозғату, ояту, ми қыртысына тітіркенгіш арқылы әсер ету жүзеге асады. Осы кезеңге қызмет ететін «Топтау», «Түртіп алу», «Ойлану», «Жұпта талқылау», «Болжау», «Әлемді шарлау» т.б. деген аттары бар әдістер (стратегиялар) жинақталған.

Қызығушылықты ояту кезеңінің екінші мақсаты – үйренушінің белсенділігін арттыру. Өйткені, үйрену – енжарлықтан гөрі белсенділікті талап ететін іс-әрекет екені даусыз. Оқушы өз білетінін еске түсіреді, қағазға жазады, көршісімен бөліседі, тобында талқылайды. Яғни айту, бөлісу, ортаға салу арқылы оның ойы ашылады, тазарады. Осылайша шындалған ойлауға бірте-бірте қадам жасала бастайды. Оқушы бұл кезеңде жаңа білім жайлы ақпарат жинап, оны байырғы біліммен ұштастырады.

Ойлау мен үйренуге бағытталған бұл бағдарламаның екінші кезеңі мағынаны ашу (түсіне білу). Бұл кезеңде үйренуші жаңа ақпаратпен танысады, тақырып бойынша жұмыс істейді, тапсырмалар орындайды. Оның өз бетімен жұмыс жасап, белсенділік көрсетуіне жағдай жасалады. Оқушылардың тақырып бойынша жұмыс жасауына көмектесетін оқыту стратегиялары бар. Соның бірі INSERT. Ол бойынша оқушыға оқу, тақырыппен танысу барысында

V – «білемін», — «мен үшін түсінікті»,

+ — «мен үшін жаңа ақпарат»,

? – «мені таң қалдырады» белгілерін қойып отырып оқу тапсырылады. INSERT – оқығанын түсінуге, өз ойына басшылық етуге, ойын білдіруге үйрететін ұтымды құрал.

Бір әңгіменің соңына тез жету, оқығанды есте сақтау, мәнін жете түсіну – күрделі жұмыс. Сондықтан да, оқушылар арасында оқуға жеңіл-желпі қарау салдарынан түсіне алмау, өмірмен ұштастыра алмау жиі кездеседі. Мағынаны түсінуді жоғарыдағыдай ұйымдастыру – аталған кемшіліктерді болдырмаудың бірден-бір кепілі.

Үйретушілер білетіндерін анықтап, білмейтіндерін белгілеп сұрауға әзірленеді. Бұл әрекет арқылы жаңаны түсіну үшін бұрынғы білім арасында көпірлер құрастыруға, яғни байланыстар құруға дағдыландырады.

Тақырып туралы ой-толғаныс – бағдарламаның үшінші кезеңі. Күнделікті оқыту процесінде оқушының толғанысын ұйымдастыру, өзіне, басқаға сын көзбен қарап, баға беруге үйретеді. Оқушылар өз ойларын, өздері байқаған ақпараттарды өз сөздерімен айта алады. Бұл сатыда оқушылар бір-бірімен әсерлі түрде ой алмастыру, ой түйістіру, өз үйрену жолын, кестесін жасау мақсатында

басқалардың әр түрлі кестесін біліп үйренеді. Бұл үйрену сатысы – ойды қайта түйіп, жаңа өзгерістер жасайтын кезең болып табылады. Әр түрлі шығармашылықпен ой түйістіру болашақта қолданылатын мақсатты құрылымға жетелейді. Осы кезеңді тиімді етуге лайықталған «Бес жолды өлең», «Венн диаграммасы», «Еркін жазу», «Семантикалық карта», «Т кестесі» сияқты стратегиялар әр сабақтың ерекшелігіне, ауыр-жеңілдігіне қарай лайықтала қолданылады. Сабақта оқушыға білім дайын күйінде беріле салмау керек. Мұғалім шеберлігі арқылы баланың білімді игеруге

қызығушылығын ояту қажет. Ал ол сұрақ әр түрлі әдіс-тәсілдер арқылы баланың алдына жан-жақты мақсат қойып, іске асыруына жол көрсетеді.

Технологияның басты мақсаты – дамыта оқыту негізінде “Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқу мен жазуды дамыту” бағдарламасын іске асыру, балаларға терең білім беру.

Сабақтың мақсаты:

а) қызығушылықты ояту – сұрақ қою;

ә) мағынаны ажырату – жауаптар іздеу, мәселені зерттеу;

б) ой толғаныс – ойлау процесінің ең жоғарғы сатысында мәселені талқылау, яғни үш фазада сабақты бөліп өту, оқыту мен оқу процесін осындай үш сатыда ұйымдастыру.

Сын тұрғысынан ойлауда оқушы болжайды, зерттеп, қорытып, өз ойын жеткізеді, негізін ашады, сұрыптайды, талқылайды, сын көзбен қарайды, пікірін дәлелдейді, пікір алмасады, ортақ пікірге келеді, мақсатқа жетеді, өзін – өзі басқарады, топпен жұмыс істеуге үйренеді, жан дүниесін өзгертеді, ойлауды дамытады, қызығушылықты дамытады, қызығушылықты артырады, кез – келген сабақты меңгертеді, оқушы өзін – өзі тәрбиелейді.

7-сыныптың «Табиғи аумақтық кешендер» тарауындағы, географиялық қабық, мұхиттар және материктер, зоналар және белдеулер деп аталатын оқу мақсаты берілген. Осы оқу мақсатын ашу үшін, оқушының қызығушылығын арттыра отырып тиімді белсенді әдіс тәсілдерді қолданып, тапсырмалардың оңайдан қиынға қарай жылжуын қарастырып, ойлануына мүмкіндік беріп көрейік.

Сабақ барысында ең алдымен сыныптың психологиялық атмосферасын жақсартып, көңіл-күйінің дұрыс болуы мен қызығушылығының артуына жағдай жасау. Мысалы: оқушыларды шеңберге тұрғызып, бір-бірлеріне жылы лебіз білдірту. Белсенді әдісті пайдаланып оқушыларды топқа бөліп отырғызу, оқушылардың өздеріне топтың ережесін құрғызу.

Әр тапсырма барысында қолданылатын әдіс-тәсілдер, топтық, жұптық, жеке жұмыстар және қалыптастырушы бағалау мен ынталандыру қоса жүретініне түсінік беру.

Сабақтың білу кезеңінде «Джигсо» әдісін қолданып мәтінді оқыту арқылы оқылым, айтылым, тыңдалым дағдыларын дамытуға ықпал ету. Мұнда оқушылар өз білетіндерін ортаға салып толықтырады, ойын жинақтап айтуды үйренеді

және сыни тұғыдан ойланып, жауаптарын дәлелдермен келтіріп, өмірмен байланыстыра алады.

Тағыда бір белсенді әдістердің бірі «Мені анықта»деп аталады. Осы тапсырмада мұхиттар мен теңіздерді айтып картадан көрсету арқылы

оқушыларды қызықтыру және есте сақтау қабілеттерін дамытуға бағыттап, өз бетінше ізденуіне көмектесу.

Келесі қолданатын «Сұрақ-жауап» әдісі оқушыларға сұрақ қою және олардың жауабына қарай әрекет ету, алған білімдерін тексеру үшін сұрақтар қойып, жауап беруге ынталандыру қажет.

Сабақ соңында «Екі жұлдыз, бір тілек» арқылы кері байланыс жүргізіп, келесі сабақта жоспарланатын жұмыстарыма не өзгертуім қажет, қандай

тиімді әдістерді қолдануға болады, сабақ барысында неге назар аудару қажет деген сұрақтарға жауап аламын.

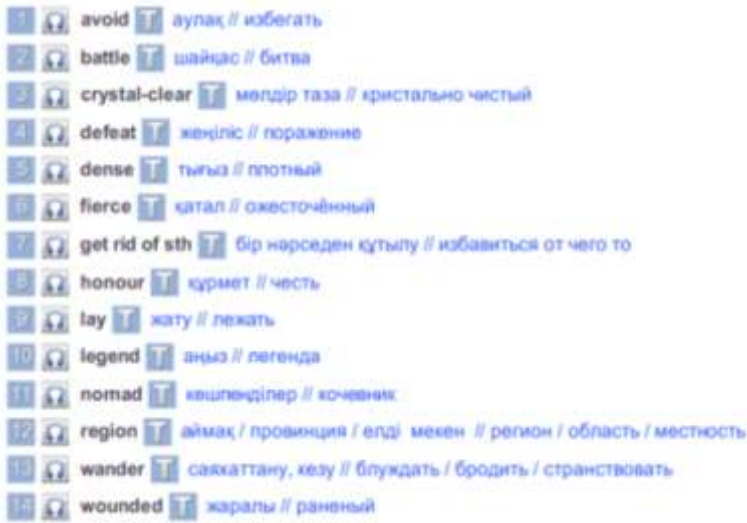
Қазіргі кездегі білім берудің жана әдіс-тәсілдерінің алдына қоятын басты мақсаты – білім алушының жеке басының дара және дербес ерекшеліктерін ескеріп, олардың өз бетінше ізденуін арттырып, шығармашылық пен қызығушылығын қалыптастыруға бағыттап оқыту болып табылады.

География пәні көбіне ауызша жауаптары талап ететін болғандықтан жұптық, топтық, жеке жұмыстар арқылы табиғат құбылыстары мен заңдылықтарын сабақ барысында зерделеуге, зерттеуге жұмысын жүргізуге, болжамдар жасауға, өз пікірін дәлелдеуге, гипотеза ұсынуына, тіпті өзіндік кішігірім жаңалық ашуына мүмкіндіктер береді. География ғылымы-өте қызықты да күрделі ғылым. Жаңартылған білім мазмұнын география пәнінде жүзеге асыру үшін мұғалімнен үлкен шеберлікті, оған қоса ғылым мен техника жаңалықтарын, яғни жаңа педагогикалық технологияларды әр сабағында тиімді қолдануды талап етеді.

№ Z00070 17.01.2025 ж

Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы
Республикалық жоғары техникалық колледжінің
жоғары санатты ағылшын тілі пәнінің мұғалімі
УТЕГАЛИЕВА АЙГУЛ ЕСЛЯМГАЛИЕВНА

Short-term plan Unit 8 Lesson 4: Travel and tourism		School: 32	
Date:20.11.2023		Teacher name: Utegalieva A.E.	
Grade: 9		Number present:12 absent:	
Theme of the lesson: The legend of the lake			
Learning objectives	9.2.4.1- understand most of the implied meaning in unsupported extended talk on a wide range of general and curricular topics; 9.3.7.1 - use appropriate subject-specific vocabulary and syntax to talk about an increased range of general and curricular topics; 9.4.8.1 - use a range of familiar and unfamiliar paper and digital reference resources to check meaning and extend understanding 9.5.1.1 - plan, write, edit and proofread work at text level with little or no support on a range of general and curricular topics;		
Lesson objectives	All learners will be able to identify some specific information and key ideas in texts and use some target language to express views and comment on some views of		
	Most learners will be able to identify most specific information and key ideas in texts and use a range of target language to express views and comment on some views of others with support		
	Some learners will be able to identify all specific information and most key ideas in texts and use a range of target language to express views and comment on views of others with little support		
Assessment criteria	Ss can write their letters of request using the information in ex.7		
Previous learning	Determiners, Pre-determines		
Plan			
Planned timings	Planned activities		Excel Resources

<p>Beginning the Lesson 7 min</p>	<p>Organizational moment.</p> <p>Teacher sets positive atmosphere by greeting learners in different ways and divide them into two groups: Group–1. Group–2. Teacher introduces the topic of the lesson and objectives in a simplified manner. Today we will: work in pairs; work in groups;</p> <p>To introduce new vocabulary</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ask Ss to read the words in the list • Explain/ elicit the meanings of any unknown ones • Give Ss time to look at the pictures and fill in the correct words • Tell Ss they can use their dictionaries to help them • Play the recording, Ss listen and check their answers <p>METHOD: <i>Inside-Outside circle.</i></p> <p>1). Teacher asks learners to revise the vocabulary in groups.</p>	<p>P 92. ex 1</p>
--	--	-------------------

2). Teacher makes students to come out in the middle of the class and asks half of the students to stand in the inner circle shoulder to shoulder facing out of the circle. Then the other half of the students are asked to stand in the outer circle looking into the circle towards the other students on the inner circle. Students in the outer circle should be standing paired with a student in the inner circle. Students of the outer circle ask the students of the inner one the translation of the words and vice versa.

Peer assessment in groups. Teacher - eavesdropping.

Oral feedback (S. S.)

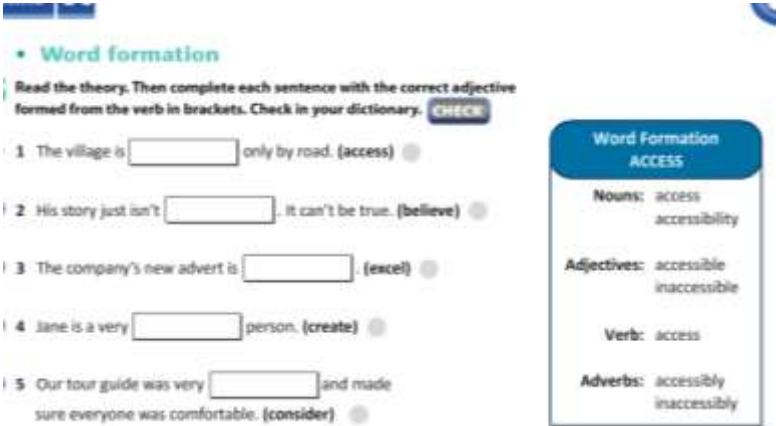
Main Activities

To listen and read for gist

- Elicit Ss' guesses in answer to the questions
- Play the recording
- Ss listen and read to find out

P 92. ex 2

<p>20 min</p>	<p>To read for specific information(multiple choice)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Explain the task • Ask Ss to read the questions and the answer choices • Give Ss time to read the text and complete the task • Check Ss' answers • Refer Ss to Word List to look up the words in the Check these words box • Play the video for Ss and elicit their comments <p>Critical thinking</p> <p>To create an alternate ending to a story</p> <ul style="list-style-type: none"> • Give Ss time to consider their answers • Elicit various answers from Ss around the class <p>To form adjectives from verbs</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ask Ss to read the theory box • Give Ss time to complete the sentences with adjectives formed from the verbs in brackets • Check Ss' answers <p>To learn and practise prepositional phrases</p> <ul style="list-style-type: none"> • Explain the task • Give Ss some time to complete it <ul style="list-style-type: none"> • Check Ss' answers <p>To listen for specific information(gap fill)</p>	<p>P 92. ex 3</p> <p>P 92. ex 4</p> <p>P 92. ex5</p> <p>P 92. ex 6</p>
----------------------	--	--

<p>7 min</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explain the task • Ask Ss to read the gapped advert • Play the recording • Ss listen and complete the gaps • Check Ss' answers <p>Pair work</p> <p>To request information</p> <ul style="list-style-type: none"> • Explain the task and ask Ss to read the functions box • Use this language to request information about the tour in ex.7 in pair • Monitor the activity around the class <p>Creativity/Projects</p> <ul style="list-style-type: none"> • Give Ss time to think of their own story about seven brothers and the lake and write it. • Ask various Ss to read their story to the class • Alternatively, assign the task as HW and have Ss read their stories in the next lesson 	<p>P 92. ex 7</p> <p>P 92. ex 8</p>
<p>Ending the lesson 6 min</p>	<p>To write a letter of request</p> <ul style="list-style-type: none"> • Explain the task and give Ss time to write their letters of request using the information in ex.7 • When they finish, have Ss swap the papers and evaluate each other's piece of writing 	<p>P 92. ex 9</p>
<p>Additional information</p>		
<p>Differentiation</p>	<p>Assessment</p>	<p>Cross-curricular links</p>

<ul style="list-style-type: none"> • prompt less able learners to engage in whole class checking and group activity with supportive questioning • challenge more able learners to come up with a strategy for effectively recording different types of vocabulary presented in this lesson 	<p>Through questioning, observation and praising words</p> <p>check pronunciation of new words and reinforce with drilling where necessary</p> <p>assessment criteria:</p> <p>Ss can write their letters of request using the information in ex.7</p>	<p>cross curricular links: Travel and Tourism</p>
<p>Reflection</p>		
<p>Summary evaluation</p>		

МАЗМҰНЫ

- САРСЕНБАЕВА ЖҰПАР ЕСҚАЛИҚЫЗЫ
- СҚАҚОВА БАТИХА БАШАРҚЫЗЫ
- КУСПАНОВА АЙНАГУЛ
- ЖАНТАСОВА НУРИПА ҚАЛДЫБАЕВНА
- МОЛДАБАЙ ТАҢАТ КӘДІРХАНҰЛЫ
- ЖОЛШЫБЕКОВА ЖАДЫРА МЕЙРХАНОВНА
- БЕКСАРИЕВА БОТА БОЛАТЖАНОВНА
- АБУБАКИРОВА ГУЛНАРА МАЛИКАЖДАРОВНА
- УТЕГАЛИЕВА АЙГУЛ ЕСЛЯМГАЛИЕВНА